

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет фінансів

Кафедра корпоративних фінансів і контролінгу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Інвестиційний менеджмент
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Організація банківського інвестиційного кредитування в Україні»

здобувача Волошина Олександра Миколайовича

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент Ляхова Олена
Олександрівна

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з
атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., проф. Терещенко О.О.

Київ 2024

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 89 сторінок, 7 таблиць, 14 рисунків, список використаних джерел з 50 найменувань.

«Організація банківського інвестиційного кредитування в Україні»

Об'єктом дослідження є процес організації банківського інвестиційного кредитування.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти організації банківського інвестиційного кредитування в Україні, зокрема на прикладі діяльності АТ «А-Банк», які забезпечують ефективність реалізації інвестиційних проектів і мінімізацію ризиків у сучасних умовах.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації банківського інвестиційного кредитування в Україні на прикладі діяльності АТ «Акцент-Банк» шляхом оптимізації механізмів управління інвестиційними проектами, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів і мінімізації ризиків у сучасних економічних умовах. Відповідно до мети дослідження, було поставлено наступні завдання:

- розкрити основні поняття та принципи банківського інвестиційного кредитування, в тому числі визначення інвестицій та кредиту як базових категорій;
- систематизувати наукові підходи до трактування інвестиційного кредиту та його класифікації, надавши узагальнення на основі праць вітчизняних і зарубіжних авторів;
- дослідити організаційно-правові аспекти функціонування інвестиційного кредитування в банківській системі України, аналізуючи чинне законодавство та регулятивні вимоги;
- виявити функції, форми та види банківського інвестиційного кредитування, з урахуванням їх специфіки для забезпечення ефективності фінансової підтримки;
- провести аналітичний огляд ринку банківського інвестиційного кредитування в Україні, визначивши ключові тенденції, обсяги, структуру та вплив макроекономічних чинників на розвиток цього сегмента;
- виявити позицію банківського інвестиційного кредитування серед інших фінансових продуктів, оцінити конкурентне середовище на цьому ринку та визначити особливості кредитування юридичних і фізичних осіб;
- дослідити організацію процесу банківського інвестиційного кредитування в АТ «А-Банк», розглянувши ключові етапи кредитування: підготовчий, оцінку інвестиційного проекту, прийняття рішення, оформлення угоди та моніторинг виконання умов договору;
- визначити особливості механізму управління ризиками інвестиційного кредитування в АТ «А-Банк», розглянувши практику впровадження заходів мінімізації ризиків та управління проблемною заборгованістю;
- оцінити вплив війни на організацію процесу банківського інвестиційного кредитування в Україні, зокрема зміни в умовах кредитування та кредитній політиці банків.
- проаналізувати зміни в поведінці позичальників та ризики для банків у зв'язку з військовим конфліктом, а також визначити основні проблеми, з якими стикаються банки в умовах війни;
- розробити рекомендації щодо адаптації банківських інвестиційних політик до нових економічних умов та удосконалення інструментів управління кредитними ризиками;
- запропонувати шляхи покращення процесу банківського інвестиційного кредитування в Україні, зокрема для малого та середнього бізнесу в умовах кризових ситуацій.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Під час дослідження було систематизовано різноманітні підходи до трактування категорії «банківське інвестиційне кредитування» та його ключових принципів. Проведено детальний аналіз впливу

вибору політики кредитування та методів управління кредитними ресурсами на ефективність фінансування інвестиційних проєктів. Виявлено взаємозв'язок між організацією інвестиційного кредитування та розвитком окремих секторів економіки, а також фінансовими результатами підприємств, що залучають кредитні ресурси.

Практичні результати дослідження полягають у виявленні тенденцій розвитку ринку банківського інвестиційного кредитування в Україні, визначенні основних ризиків, що супроводжують процес кредитування, та їх впливу на ефективність фінансової діяльності банків і підприємств. Також практичне значення мають розроблені рекомендації щодо оптимізації процесів надання інвестиційних кредитів, вдосконалення кредитної політики банків та адаптації умов кредитування до потреб позичальників у сучасних умовах.

Окрему увагу приділено рекомендаціям щодо вдосконалення структури кредитного портфеля банків, впровадження нових механізмів управління ризиками та розробки цільових кредитних продуктів для підтримки інноваційних проєктів. Розроблені пропозиції щодо підвищення ефективності банківського інвестиційного кредитування в умовах сучасних викликів, зокрема в акціонерному товаристві АТ «А-Банк», мають практичну значущість та перспективи впровадження у діяльність фінансових установ України.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи – 2024.

Рік захисту роботи – 2024.

Ключові слова: банківське інвестиційне кредитування, інвестиційні проєкти, кредитні ризики, фінансова ефективність, кредитний портфель, інноваційне фінансування, довгострокові кредити, управління ризиками.

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	8
1.1 Поняття та принципи інвестиційного кредитування	8
1.2 Форми та види банківського інвестиційного кредитування.....	14
1.3 Організаційно-правові аспекти банківського інвестиційного кредитування	23
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	31
2.1. Аналітичний огляд ринку банківського інвестиційного кредитування .	31
2.2. Організація процесу банківського інвестиційного кредитування в АТ «Акцент-Банк».....	40
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	63
3.1 Зміни в організації процесу банківського інвестиційного кредитування через війну в Україні	63
3.2 Шляхи покращення процесу організації процесу банківського інвестиційного кредитування	73
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83

ВСТУП

Актуальність теми. Організація банківського інвестиційного кредитування є ключовою складовою економічного розвитку, оскільки сприяє мобілізації фінансових ресурсів для інвестицій у реальний сектор економіки. З огляду на складні виклики, з якими стикається банківський сектор України, зокрема наслідки фінансово-економічних криз, військові дії, а також макроекономічну нестабільність, дослідження процесів організації інвестиційного кредитування є надзвичайно актуальним. Зниження частки непрацюючих кредитів у 2024 році свідчить про поступове відновлення довіри до банківської системи, проте ефективна організація інвестиційного кредитування залишається важливим завданням для підтримки сталого економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених інвестиційному кредитуванню в Україні, демонструє значний внесок українських науковців у розробку теоретичних і практичних аспектів цього процесу. Так, А.А. Пересада та Т.В. Майорова у своїх роботах звертають увагу на необхідність комплексного підходу до реалізації кредитних відносин у сфері інвестиційного кредитування. Вони акцентують важливість встановлення ефективних механізмів взаємодії між банками та позичальниками для досягнення стабільного розвитку інвестиційної діяльності в Україні. Це дозволяє розглядати інвестиційне кредитування як процес, що забезпечує економічний розвиток завдяки організації надійних кредитних відносин.

А.В. Герасименко, в свою чергу, підкреслює важливість довгострокового характеру інвестиційного кредитування та його спрямованість на фінансування проектів, які передбачають високі доходи від майбутніх інвестицій. Він також наголошує на необхідності оцінки здатності позичальника повернути отримані кошти за рахунок доходів, що отримуються від реалізації інвестиційних проектів. Його підхід дозволяє більш глибоко зрозуміти фінансові аспекти організації інвестиційного кредитування.

Б. Пшик визначає інвестиційний кредит як економічні відносини між кредиторами та позичальниками, спрямовані на задоволення тимчасових потреб у коштах для реалізації інвестиційних цілей. Цей підхід наголошує на важливості кредитних відносин для забезпечення короткострокових і довгострокових потреб позичальників у фінансуванні проєктів, що сприяє розвитку економіки.

Н.В. Попова та А.П. Вожжов звертають увагу на важливість інвестиційного кредитування для реконструкції та модернізації об'єктів, що генерують доходи. Вони визначають цей вид кредитування як необхідний інструмент для покращення інфраструктури та створення додаткових джерел доходу. Їх підхід дозволяє краще зрозуміти роль інвестиційних кредитів у розвитку конкретних галузей економіки.

О.Д. Вовчак підкреслює, що інвестиційний кредит надається для збільшення основного капіталу та розширення виробництва. Його визначення фокусується на важливості цього виду кредитування для забезпечення стійкості економіки та розвитку стратегічних підприємств, що має важливе значення в умовах глобалізації та економічної нестабільності.

Хоча в роботах зазначених авторів розглядаються різні аспекти інвестиційного кредитування, питання оптимізації управління ризиками, ефективності кредитних механізмів і розвитку інвестиційної політики залишаються недостатньо висвітленими. Відсутність єдиної методики для оцінки ризиків при наданні інвестиційних кредитів та недостатня увага до специфіки реалізації інвестиційних проєктів в умовах економічної нестабільності свідчать про необхідність подальших досліджень у цій сфері, що і є основною метою даної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації банківського інвестиційного кредитування в Україні на прикладі діяльності АТ «Акцент-Банк» шляхом оптимізації механізмів управління інвестиційними проєктами, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів і мінімізації ризиків у сучасних економічних умовах.

Для досягнення мети передбачено вирішити такі завдання:

- розкрити основні поняття та принципи банківського інвестиційного кредитування, в тому числі визначення інвестицій та кредиту як базових категорій;
- систематизувати наукові підходи до трактування інвестиційного кредиту та його класифікації, надавши узагальнення на основі праць вітчизняних і зарубіжних авторів;
- дослідити організаційно-правові аспекти функціонування інвестиційного кредитування в банківській системі України, аналізуючи чинне законодавство та регулятивні вимоги;
- виявити функції, форми та види банківського інвестиційного кредитування, з урахуванням їх специфіки для забезпечення ефективності фінансової підтримки;
- провести аналітичний огляд ринку банківського інвестиційного кредитування в Україні, визначивши ключові тенденції, обсяги, структуру та вплив макроекономічних чинників на розвиток цього сегмента;
- виявити позицію банківського інвестиційного кредитування серед інших фінансових продуктів, оцінити конкурентне середовище на цьому ринку та визначити особливості кредитування юридичних і фізичних осіб;
- дослідити організацію процесу банківського інвестиційного кредитування в АТ «А-Банк», розглянувши ключові етапи кредитування: підготовчий, оцінку інвестиційного проекту, прийняття рішення, оформлення угоди та моніторинг виконання умов договору;
- визначити особливості механізму управління ризиками інвестиційного кредитування в АТ «А-Банк», розглянувши практику впровадження заходів мінімізації ризиків та управління проблемною заборгованістю;
- оцінити вплив війни на організацію процесу банківського інвестиційного кредитування в Україні, зокрема зміни в умовах кредитування та кредитній політиці банків.
- проаналізувати зміни в поведінці позичальників та ризики для банків у зв'язку з військовим конфліктом, а також визначити основні проблеми, з якими стикаються банки в умовах війни;

- розробити рекомендації щодо адаптації банківських інвестиційних політик до нових економічних умов та удосконалення інструментів управління кредитними ризиками;
- запропонувати шляхи покращення процесу банківського інвестиційного кредитування в Україні, зокрема для малого та середнього бізнесу в умовах кризових ситуацій.

Об'єкт дослідження - процес організації банківського інвестиційного кредитування. **Предметом дослідження** є теоретичні та практичні аспекти організації банківського інвестиційного кредитування в Україні, зокрема на прикладі діяльності АТ «А-Банк», які забезпечують ефективність реалізації інвестиційних проєктів і мінімізацію ризиків у сучасних умовах.

Методи дослідження. У роботі використано такі методи: аналіз і синтез – для узагальнення теоретичних засад банківського кредитування, статистичний метод – для аналізу динаміки та структури кредитів, порівняльний метод – для дослідження досвіду українських банків, графічний метод – для візуалізації результатів дослідження.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Під час дослідження було систематизовано різноманітні підходи до трактування категорії «банківське інвестиційне кредитування» та його ключових принципів. Проведено детальний аналіз впливу вибору політики кредитування та методів управління кредитними ресурсами на ефективність фінансування інвестиційних проєктів. Виявлено взаємозв'язок між організацією інвестиційного кредитування та розвитком окремих секторів економіки, а також фінансовими результатами підприємств, що залучають кредитні ресурси.

Практичні результати дослідження полягають у виявленні тенденцій розвитку ринку банківського інвестиційного кредитування в Україні, визначенні основних ризиків, що супроводжують процес кредитування, та їх впливу на ефективність фінансової діяльності банків і підприємств. Також практичне значення мають розроблені рекомендації щодо оптимізації процесів надання

інвестиційних кредитів, вдосконалення кредитної політики банків та адаптації умов кредитування до потреб позичальників у сучасних умовах.

Окрему увагу приділено рекомендаціям щодо вдосконалення структури кредитного портфеля банків, впровадження нових механізмів управління ризиками та розробки цільових кредитних продуктів для підтримки інноваційних проєктів. Розроблені пропозиції щодо підвищення ефективності банківського інвестиційного кредитування в умовах сучасних викликів, зокрема в акціонерному товаристві «А-Банк», мають практичну значущість та перспективи впровадження у діяльність фінансових установ України.

Інформаційна база дослідження. Дослідження базується на даних Державної служби статистики України, Національного банку України, Мінфіну, публікаціях науковців, фінансових звітах банків та матеріалах конференцій.

Апробація матеріалів. Волошин О. М. Організація банківського інвестиційного кредитування в Україні. Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами VIII Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція студентів, аспірантів та молодих вчених. м. Київ, ДВНЗ КНЕУ, 2024. С.389-392.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

1.1 Поняття та принципи інвестиційного кредитування

Інвестиційне кредитування є ключовим інструментом фінансової підтримки, що забезпечує розвиток підприємств та економіки в цілому. Воно дає можливість бізнесу залучати додаткові ресурси для реалізації масштабних проєктів, спрямованих на модернізацію, інновації та зростання. Щоб зрозуміти роль та значення інвестиційного кредитування, важливо розглянути основні поняття, які формують його сутність, а саме: «інвестиції» та «кредит».

Інвестиції - це вкладення капіталу в різні активи з метою отримання доходу чи інших вигод у майбутньому. Інвестиції можуть бути фінансовими (вкладання коштів у акції, облігації та інші цінні папери) або реальними (вкладення у матеріальні активи, такі як нерухомість, обладнання, виробничі потужності). Основною метою інвестицій є підвищення вартості активів та отримання додаткового прибутку від їх використання. Інвестування є стратегічним рішенням, яке пов'язане з певним рівнем ризику, але також і з можливістю довгострокового зростання.

Кредит - це фінансова операція, що передбачає надання коштів або майна у тимчасове користування з умовою повернення у визначений термін з виплатою процентів. Зазвичай, кредит видається на певних умовах, які регулюються кредитним договором. Його учасниками є кредитор (банк або фінансова установа, що надає кредит) і позичальник (особа чи організація, яка отримує кошти на певні цілі). Відсотки за користування кредитом є винагородою для кредитора, а також інструментом компенсації ризиків, пов'язаних із неповерненням позики.

Попри значну кількість наукових досліджень, в академічній літературі досі немає єдиної думки щодо сутності банківського інвестиційного кредиту. Різні

підходи до визначення цього поняття демонструють розбіжності в трактуваннях, зумовлені як теоретичними, так і практичними аспектами, що ускладнюють формування загальноприйнятого визначення. Для більш зручного аналізу, було зібрано та систематизовано різні визначення в таблиці 1.1, що дозволяє наочно порівняти різні підходи до тлумачення банківського інвестиційного кредиту та зрозуміти їхні особливості.

Таблиця 1.1 – Трактування терміну «інвестиційне кредитування»

Автор	Сутність трактування
А.А. Пересада, Т.В. Майорова	Інвестиційне кредитування - це кредитний процес, що включає сукупність механізмів реалізації кредитних відносин в інвестиційній сфері [1]
А.В. Герасименко	Інвестиційне кредитування – це довгострокове кредитування інвестиційних цілей позичальника (боржника), зміст яких, як правило, викладено у формі інвестиційного проєкту, переважно під майбутні доходи, очікувані від результатів реалізації цього проєкту позичальником (боржником), за рахунок яких відбудеться повернення кредитних коштів [2]
Б. Пшик	Інвестиційний кредит – це сукупність економічних відносин, що виникають між кредиторами та позичальниками з приводу задоволення тимчасових потреб у коштах для реалізації інвестиційних цілей [3]
Н. В. Попова, А. П. Вожжов	Інвестиційне кредитування – це фінансування діяльності, що робиться згідно основ банківського кредитування і спрямоване на реконструкції чи модернізацію об’єктів, комерційне використання яких породжує доходи, що забезпечують повернення фінансованих коштів і оплату за користування ними у визначені строки [4]
О.Д. Вовчак	Інвестиційний кредит – це кредит в основний капітал з метою його збільшення й на цій базі розширення виробництва, що надається позичальникам для здійснення ними інвестиційних вкладень, наприклад, кредити на будівництво, освоєння землі, купівлю будівель, обладнання тощо [5]

Джерело: розроблено автором на основі [1; 2; 3; 4; 5]

Виходячи з інформації на таблиці 1.1, можна зробити висновки, що термін "інвестиційне кредитування" може трактуватися по-різному, а аналіз всіх визначень показує, що всі автори акцентують увагу на його ролі у фінансуванні інвестиційних проєктів, які спрямовані на розвиток, модернізацію або розширення виробництва. Інвестиційне кредитування має довгостроковий характер і передбачає повернення коштів за рахунок майбутніх доходів, отриманих від реалізації проєкту. Різні підходи до трактування цього поняття відображають специфіку економічних відносин між кредиторами та позичальниками, а також важливість дотримання принципів банківського кредитування.

Інвестиційне кредитування має важливе значення як для окремих підприємств, так і для економіки країни загалом:

1. Розвиток бізнесу: кредитні кошти дозволяють підприємствам розширювати виробництво, оновлювати обладнання та впроваджувати нові технології, що сприяє підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності;

2. Підтримка інновацій: інвестиційне кредитування є ефективним джерелом фінансування для стартапів та проєктів, які впроваджують інноваційні технології та продукти, що стимулює розвиток науки і техніки;

3. Створення нових робочих місць: завдяки інвестиційному кредитуванню відкриваються нові підприємства, що призводить до створення нових робочих місць, а також стимулює економічну активність у регіоні;

4. Зростання економіки: масштабні інвестиційні проєкти сприяють зростанню ВВП, створюють додану вартість і забезпечують податкові надходження в бюджет.

Функції банківського інвестиційного кредитування можна представити наступним чином:

1. **Забезпечувальна функція:** банківське інвестиційне кредитування спрямоване на фінансування капітальних витрат позичальника, що дозволяє йому підтримувати та розвивати виробничу базу, а також підвищувати ефективність процесів і збільшувати рентабельність свого бізнесу;

2. Мобілізаційна функція: інвестиційний кредит надає підприємству ресурси для здійснення якісних змін у виробництві, зокрема для оновлення техніки, впровадження нових технологій, що підвищує конкурентоспроможність продукції, робіт або послуг;

3. Стимулююча функція: кредитування стимулює підприємства до інвестицій у придбання основних засобів, нематеріальних активів та розвиток науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, що сприяє інноваційному розвитку компанії;

4. Платіжна функція: поєднання різних інструментів інвестиційного кредитування дозволяє оптимально адаптувати фінансові ресурси банку до специфічних потреб проєкту, забезпечуючи ефективне управління платіжними потоками.

Відповідно до думки Пересади А. А. та Майорової Т. В., існує чотири основні **принципи** банківського інвестиційного кредитування: принцип строковості, принцип платності, цільовий характер та принцип забезпеченості.

1. Строковість є основоположним принципом інвестиційного кредитування, що передбачає повернення позикових коштів у визначений договором період. Цей принцип забезпечує стабільність кредитних відносин та гарантує повернення банку інвестованих коштів. Тривалість кредитування визначається комплексом взаємопов'язаних факторів, серед яких: вид інвестиційного проєкту, ризику, пов'язані з його реалізацією, фінансовий стан позичальника, кон'юнктура фінансового ринку та макроекономічні умови. Мінімальний строк кредитування визначається періодом окупності інвестиційного проєкту, оскільки саме цей період відображає час, необхідний для відновлення інвестованих коштів та отримання доходу;

2. Вартість інвестиційного кредиту для позичальника складається з двох основних компонентів: суми основного боргу та відсотків. Відсоткова ставка за кредитом визначається банком з урахуванням ринкової вартості грошей, терміну кредитування та рівня кредитного ризику. Вона може бути як фіксованою, так і

плаваючою. Способи сплати відсотків можуть варіюватися залежно від умов кредитного договору;

3. Цільовий характер інвестиційного кредиту означає, що кошти надаються під конкретні інвестиційні проекти, спрямовані на модернізацію, розширення або диверсифікацію виробництва. Банк вимагає від позичальника чітко визначеної мети використання кредиту та забезпечення його окупності;

4. Принцип забезпеченості в інвестиційному кредитуванні передбачає надання позичальником банку майна в якості гарантії повернення кредиту. Найчастіше як забезпечення використовуються нерухоме та рухоме майно, пов'язане з інвестиційним проектом.

Крім основних принципів організації банківського інвестиційного кредитування вирізняють і особливі принципи, які визначають специфіку інвестиційного кредитування:

- обґрунтування життєдіяльності об'єкта кредитування;
- участь у реалізації інвестиційного проекту кваліфікованих та надійних партнерів;
- облік і розподіл усіх ризиків проекту (мати на увазі, що кредитний ризик вище інвестиційного ризику);
- урегулювання правових аспектів і розробка конкретних скоригованих дій реалізації інвестиційного кредитування [6].

Розглядаючи інвестиційне кредитування, важливо звернути увагу на основні елементи, які формують його суть: об'єкти і суб'єкти кредиту. Вони визначають структуру кредитних відносин та створюють правові, економічні й організаційні рамки для співпраці між учасниками.

Об'єкти інвестиційного кредитування — це матеріальні або нематеріальні активи, а також витрати, пов'язані з розширенням і модернізацією діяльності підприємств. До об'єктів інвестиційного кредитування, як правило, відносять нове будівництво, реконструкцію чи модернізацію існуючих підприємств, придбання обладнання, машин, будівель і земельних ділянок. Також це можуть бути

інноваційні науково-технічні розробки, які мають прикладний характер і забезпечують віддачу у вигляді доходів у встановлені строки.

Об'єкти інвестиційного кредитування повинні відповідати низці вимог. Наприклад, вони мають бути фінансово привабливими, тобто забезпечувати повернення інвестованих коштів із доходом. До цього переліку не входять об'єкти соціально-культурної сфери, культові споруди або фундаментальні наукові дослідження, які не приносять комерційного доходу, оскільки такі вкладення мають безповоротний і некомерційний характер.

Особливістю інвестиційного кредитування є те, що об'єкт кредиту найчастіше представлений у вигляді інвестиційного проєкту. Це може бути комплекс заходів, спрямованих на досягнення конкретних економічних чи соціальних результатів.

Суб'єкти інвестиційного кредитування — це всі учасники, які беруть участь у процесі кредитування, реалізації чи забезпечення інвестиційного проєкту. Основними суб'єктами виступають:

- кредитори — банки чи фінансові установи, які надають позики;
- позичальники — юридичні або фізичні особи, які отримують кредит для реалізації інвестиційних проєктів;
- інвестори — особи чи компанії, які вкладають власні кошти в проєкт;
- замовники — організації або підприємства, які безпосередньо ініціюють проєкт і здійснюють управління його реалізацією;
- страхові компанії та гарантійні фонди — забезпечують страхування та гарантії повернення коштів;
- державні органи управління — сприяють реалізації проєктів через механізми державної підтримки або контролю.

Щоб суб'єкти кредитних відносин могли ефективно співпрацювати, до них висуваються певні вимоги. Вони мають бути юридично самостійними особами, здатними нести майнову відповідальність, мати достатні доходи чи гарантії для виконання своїх зобов'язань. Взаємна зацікавленість у співпраці також є ключовою умовою успішної реалізації проєктів.

Таким чином, чітке визначення об'єктів і суб'єктів інвестиційного кредитування забезпечує прозорість і ефективність кредитних відносин, створюючи основу для реалізації великих економічних і соціальних проєктів.

1.2 Форми та види банківського інвестиційного кредитування

Сучасне банківське інвестиційне кредитування охоплює різноманітні форми та види фінансування, що дозволяють задовольнити потреби бізнесу в інвестиціях за будь-яких умов. Кожен із видів кредитування має свої особливості, переваги та ризики, що визначають їх застосування в конкретних ситуаціях. Нижче на таблиці 1.2 подано класифікацію основних форм інвестиційного кредитування, яка допоможе зрозуміти ключові механізми роботи цього фінансового інструменту.

Таблиця 1.2 Класифікація основних видів банківського інвестиційного кредиту

За ступенем ризику	Стандартні	За строками погашення	Короткострокові
	Під контролем		Середньострокові
	Субстандартні		Довгострокові
	Сумнівні		Прострочені
	Безнадійні		Відстрочені
За формою	Лізинговий	За характером виплат відсотка	Пролонговані
	Іпотечний		Онкольні
	Бланковий		Фіксований відсоток
	Консорціумний		Плаваючий відсоток
За характером забезпечення	Забезпечені заставою	За методом надання	Змішаний відсоток
	З гарантованим забезпеченням		Разові
	З іншим забезпеченням		Кредитна лінія
	Бланкові		Гарантовані

Джерело: розроблено автором на основі [6]

1. Ступені ризику інвестиційних кредитів відіграють важливу роль у банківській діяльності, оскільки дозволяють оцінити ймовірність виконання позичальником своїх зобов'язань. Від цього залежить стабільність кредитного портфеля банку, його прибутковість та здатність ефективно підтримувати бізнес. Класифікація кредитів за рівнем ризику дає змогу не лише вчасно реагувати на можливі проблеми, а й оптимізувати управління фінансовими ресурсами, зменшуючи загрозу втрат для банківської установи.

Стандартні інвестиційні кредити характеризуються низьким рівнем ризику. Позичальники, які отримують такі кредити, мають стабільне фінансове становище, достатній рівень платоспроможності та позитивну кредитну історію. Ймовірність їх невиконання зобов'язань за договором є мінімальною. Банки зазвичай надають такі кредити під заставу ліквідного майна або на основі високого рівня довіри до позичальника. Цей вид відрізняється наступними характеристиками:

- своєчасне обслуговування боргу (виплата основної суми і відсотків без затримок);
- фінансова стійкість позичальника (прибутковість, невисокий рівень боргового навантаження);
- високий рівень забезпечення (наявність ліквідної застави або гарантій).

Кредити під контролем включає кредити з незначним рівнем ризику. Позичальники можуть мати певні тимчасові труднощі з обслуговуванням боргу або ознаки можливого погіршення фінансового стану. Проте ймовірність повернення кредиту залишається досить високою за умови моніторингу та контролю з боку банку. Для нього характерно:

- можливі затримки у виплатах, що не перевищують встановлених строків;
- потреба в контролі фінансового стану позичальника через ризик його погіршення;
- задовільний рівень забезпечення (майно, що має дещо нижчу ліквідність).

Субстандартні кредити мають підвищений рівень ризику. Позичальники демонструють ознаки нестабільного фінансового стану, невисокого рівня платоспроможності або мають проблеми із виконанням зобов'язань. Ймовірність повернення повної суми кредиту разом із відсотками ставиться під сумнів, що може вимагати додаткових заходів з боку банку. Особливостями цього виду кредиту, є:

- часткові затримки платежів, що перевищують допустимі строки;
- ризик дефолту через фінансові труднощі позичальника;
- забезпечення має обмежену ліквідність або не покриває всю суму боргу.

Сумнівні кредити мають значний ризик неповернення. Позичальник уже порушує умови кредитного договору, має суттєві фінансові проблеми або збанкрутував. Банк продовжує зберігати шанси на часткове або повне повернення коштів завдяки ліквідному забезпеченню чи судовим заходам. Основні характеристики:

- тривалі затримки у виплатах (значно перевищують встановлені строки);
- незадовільний фінансовий стан або відсутність можливості виконати зобов'язання;
- мінімальний рівень забезпечення або відсутність ліквідної застави.

Безнадійні кредити банк визнає такими, якщо вони не підлягають поверненню. Позичальник не виконує свої зобов'язання, а забезпечення є недостатнім або відсутнім. Такі кредити списуються на збитки банку, але можуть бути частково чи повністю повернені за результатами судового розгляду. Цей вид кредиту відрізняється наступними особливостями:

- повна відсутність виплат або тривала прострочка;
- неможливість стягнення боргу через ліквідацію або банкрутство позичальника;
- відсутність ліквідного забезпечення чи можливостей для його реалізації.

2. Інвестиційні кредити також класифікуються за **термінами погашення**, але вони мають певні особливості, пов'язані зі своєю природою. Оскільки ці кредити спрямовані на фінансування довгострокових проєктів, капітальних вкладень або розвитку бізнесу, їх основні характеристики відрізняються від стандартних споживчих чи комерційних кредитів.

Довгострокові інвестиційні кредити є найбільш поширеними. Вони надаються на термін понад п'ять років і зазвичай використовуються для масштабних проєктів, таких як будівництво, модернізація виробничих потужностей або запуск нових бізнесів. Такі кредити часто супроводжуються детальним аналізом проєкту, гарантіями або заставами, а також високими відсотковими зобов'язаннями через тривалу природу кредиту.

Середньострокові інвестиційні кредити, які надаються на термін від одного до п'яти років, використовуються для фінансування проєктів із середніми обсягами інвестицій, наприклад, придбання обладнання, розширення бізнесу або реалізація проєктів середньої складності. Вони поєднують в собі переваги доступності й коротшого періоду повернення коштів, ніж довгострокові кредити.

Короткострокові інвестиційні кредити, термін яких зазвичай не перевищує одного року, є менш поширеними в інвестиційній діяльності. Вони застосовуються для покриття тимчасових фінансових потреб у межах реалізації інвестиційних проєктів, наприклад, фінансування обігових коштів чи вирішення невеликих операційних завдань.

На відміну від інших видів кредитів, інвестиційні позики часто передбачають гнучкі умови погашення, залежно від специфіки проєкту, очікуваного прибутку та бізнес-плану. Крім того, банки враховують не лише кредитну історію позичальника, а й можливі ризики, пов'язані з реалізацією інвестиційного проєкту, а тому вимагають додаткового забезпечення чи детального бізнес-плану.

3. Відповідно до класифікації, наведеної в таблиці 1.2, **форми** інвестиційного кредиту відображають різноманітність підходів до кредитування, які забезпечують адаптацію фінансових інструментів до потреб позичальників і

специфіки їхніх проєктів. Форми кредитів визначаються умовами їх надання, способом забезпечення, а також механізмами реалізації. Серед основних форм можна виділити лізинговий, іпотечний, бланковий та консорціумний кредити. Кожна з цих форм має власні особливості, що дозволяють ефективно вирішувати завдання інвестиційного фінансування, оптимізуючи співпрацю між банком і позичальником.

Лізинговий кредит є формою фінансування, при якій банк надає позичальнику право використовувати обладнання, транспортні засоби або інші основні засоби на певний строк з умовою їх поступового викупу. У цій схемі банк купує необхідне майно і передає його у користування позичальнику за оплату, яка вноситься у вигляді регулярних платежів. Лізингова угода зазвичай охоплює строки, що відповідають терміну експлуатації об'єкта. Це зручний варіант для підприємств, які хочуть оновити техніку, не відволікаючи значні обсяги власних коштів, а також для малого та середнього бізнесу, що не має можливості одразу придбати дороге обладнання. Після закінчення терміну лізингу позичальник має право викупити об'єкт або повернути його банку.

Іпотечний кредит є інвестиційним інструментом, що надається під заставу нерухомості. Банк, видаючи такий кредит, отримує в забезпечення майно позичальника, як правило, у вигляді земельної ділянки, будівлі чи іншого нерухомого майна. Це знижує ризик для банку, тому що у випадку неплатоспроможності клієнта, нерухомість може бути продана для покриття заборгованості. Іпотечні кредити використовуються для фінансування великих проєктів, таких як будівництво, реконструкція чи купівля комерційної нерухомості. Оскільки іпотечні кредити зазвичай надаються на тривалі строки (до 10-20 років), вони дозволяють підприємствам реалізовувати довгострокові проєкти без надмірного фінансового навантаження.

Бланковий кредит, або кредит без забезпечення, є найризикованішою формою банківського кредитування з точки зору банку, оскільки він надається без застави. Такий кредит доступний лише для клієнтів з бездоганною кредитною історією, високим рівнем довіри та стабільним фінансовим станом. Банк може

встановлювати підвищені відсоткові ставки для таких кредитів через вищий рівень ризику. Бланкові кредити часто використовуються для короткострокових потреб, наприклад, для поповнення обігових коштів або покриття короткострокового дефіциту фінансування. Однак, через відсутність забезпечення вони обмежені у сумі та строках, а також потребують ретельного аналізу фінансового стану позичальника.

Консорціумне кредитування – це залучення кількох банків для спільного фінансування великомасштабного проєкту, який потребує значних інвестицій і може бути занадто ризикованим для одного банку. Один із банків у цьому випадку виконує функцію координатора або агента консорціуму, організовуючи роботу інших учасників і забезпечуючи управління кредитом. Кожен банк виділяє частину необхідних коштів, а ризики розподіляються між усіма учасниками консорціуму. Ця форма кредитування широко використовується для реалізації інфраструктурних проєктів, будівництва промислових підприємств, розробки природних ресурсів тощо. Консорціумні кредити мають перевагу в тому, що дозволяють розподілити ризики і зменшити залежність від одного джерела фінансування.

4. Класифікація банківського інвестиційного кредиту за характером виплат відсотків визначається способом нарахування та зміни відсоткової ставки протягом періоду кредитування. Цей параметр є важливим для позичальника, оскільки впливає на вартість кредиту, передбачуваність витрат і рівень ризику.

Фіксований відсоток передбачає, що ставка залишається незмінною протягом усього терміну кредитування. Це дозволяє позичальнику точно планувати свої витрати, оскільки сума виплат є стабільною і не залежить від змін на фінансових ринках. Такий підхід є особливо зручним для проєктів, які вимагають тривалого фінансування, але може бути менш вигідним у випадках, коли відсоткові ставки на ринку суттєво знижуються.

Плаваючий відсоток змінюється відповідно до ринкових умов, наприклад, залежно від ставок міжбанківського кредитування або інших індикаторів (LIBOR, EURIBOR тощо). Цей вид кредиту може бути вигідним для позичальників у періоди зниження ставок, але водночас підвищує ризик збільшення витрат у разі

їхнього зростання. Плаваючі ставки часто використовуються для короткострокових інвестицій або в проєктах, де позичальник має доступ до регулярного доходу.

Змішаний відсоток є комбінацією фіксованої та плаваючої ставок. Найчастіше на початковому етапі кредитування застосовується фіксована ставка, яка згодом змінюється на плаваючу. Такий підхід дозволяє частково зменшити ризики для обох сторін: позичальник отримує стабільність у перші роки, а банк — можливість коригувати ставку у відповідь на зміни ринку. Змішаний варіант є популярним у великих інвестиційних проєктах з довготривалим горизонтом реалізації.

5. Класифікація інвестиційних кредитів за характером забезпечення дозволяє визначити ступінь ризику для кредитора та впливає на умови надання кредиту. Різні типи забезпечення дозволяють банкам захищати свої інтереси та зменшувати ризики неповернення коштів. Ось основні категорії інвестиційних кредитів за характером забезпечення:

Забезпечені заставою — кредити, що надаються під певне майно або активи позичальника, які використовуються як гарантія виконання зобов'язань. У разі невиконання позичальником умов кредитного договору, банк має право реалізувати заставлене майно для покриття заборгованості.

З гарантованим забезпеченням — кредити, для яких надано гарантію третьої сторони (наприклад, держави або іншого фінансового інституту). Така форма забезпечення знижує ризики для банку, оскільки гарантія третіх осіб забезпечує виконання зобов'язань позичальника навіть у разі його фінансових труднощів.

З іншим забезпеченням — кредити, що забезпечуються різними іншими видами майна або прав, наприклад, дебіторською заборгованістю, патентами, ліцензіями або іншими активами, які можуть бути використані як гарантії виконання зобов'язань.

Бланкові — кредити, що не потребують надання забезпечення. Цей тип кредитів є більш ризикованим для банку, тому такі кредити надаються лише на підставі фінансової репутації позичальника або його кредитної історії. У випадку

бланкових кредитів банк довіряє позичальнику та покладається на його здатність виконати зобов'язання без додаткових гарантій.

6. Класифікація інвестиційних кредитів **за методом надання** визначає, як саме кредит буде надано позичальнику, а також встановлює умови використання коштів. Це впливає на гнучкість кредитування та можливості його використання в процесі реалізації інвестиційних проєктів. Ось основні методи надання інвестиційних кредитів:

Разові кредити — кредити, що надаються одноразово на певну суму на визначений період. Після отримання коштів позичальник зобов'язаний повернути їх згідно з умовами договору, без можливості повторного використання кредиту до його повного погашення.

Кредитна лінія — це форма кредиту, коли банк надає позичальнику доступ до визначеної суми коштів, яку той може використовувати кілька разів протягом певного періоду. Позичальник має можливість витягати кошти, погашати заборгованість і знову використовувати залишок ліміту в межах встановленої суми та терміну. Це забезпечує більшу гнучкість для фінансування інвестиційних проєктів.

Гарантовані (зарезервовані) кредити — кредити, які резервуються банком на випадок потреби позичальника в коштах. Цей тип кредитування зазвичай передбачає збереження певної суми коштів на рахунку позичальника або банку, і вони можуть бути використані тільки в разі необхідності. Цей метод надання кредиту є своєрідною страховкою для позичальника і дозволяє швидко отримати фінансування у разі виникнення непередбачуваних витрат.

Проаналізувавши ситуацію на ринку банківського інвестиційного кредитування, можна зробити висновок, що не існує єдиного універсального шаблону для формування умов інвестиційного кредиту. Це зумовлено специфікою різних галузей економіки, відмінностями у фінансових потребах клієнтів та різним рівнем ризику для банків. Кожна фінансова установа розробляє власні підходи до структурування кредитних продуктів, враховуючи свій стратегічний фокус, клієнтську базу та ринкову кон'юнктуру.

Банки адаптують умови інвестиційних кредитів залежно від сектора економіки, в якому працює клієнт, масштабів його бізнесу та цільового призначення кредиту. Наприклад, для підприємств агропромислового комплексу можуть пропонуватися кредити з тривалим періодом погашення, враховуючи сезонність і тривалі цикли виробництва. Водночас для компаній з інших галузей, таких як торгівля чи сфера послуг, можуть застосовуватись інші критерії: коротший термін кредитування чи інший графік погашення.

Гнучкість у формуванні умов кредиту дозволяє банкам комбінувати різні параметри, такі як ставки відсотків, графік погашення, вимоги до забезпечення та додаткові послуги, щоб максимально задовольнити потреби конкретного позичальника. У цьому процесі важливу роль відіграє кредитна політика банку, яка визначає критерії оцінки платоспроможності клієнтів, рівень допустимого ризику та механізми забезпечення зобов'язань.

Крім того, розробка індивідуальних умов для різних клієнтських сегментів сприяє підвищенню конкурентоспроможності банку на ринку. Завдяки такій диференціації фінансові установи можуть задовольняти широкий спектр потреб, пропонуючи оптимальні рішення для кожного типу клієнтів – від малого та середнього бізнесу до великих корпорацій.

Таким чином, відсутність єдиного шаблону є не недоліком, а перевагою сучасного банківського інвестиційного кредитування, оскільки дозволяє враховувати індивідуальні потреби клієнтів і підвищувати ефективність використання кредитних ресурсів.

1.3 Організаційно-правові аспекти банківського інвестиційного кредитування

Організаційно-правові аспекти організації банківського інвестиційного кредитування в Україні включають комплекс законодавчих норм і регуляторних вимог, які забезпечують правову основу для банківської діяльності та інвестування.

Передусім, для здійснення банківської діяльності, установі необхідно отримати спеціальну ліцензію. Органом, що має права видавати банківські ліцензії в Україні, є Національний банк України.

Форми документів, що подаються до Національного банку України відповідно до Положення про ліцензування банків, затвердженого постановою Правління НБУ від 22.12.2018 № 149 (зі змінами) [7], Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління НБУ від 19.05.2020 № 65 (зі змінами) [8] та Положення про залучення комерційних агентів для надання фінансових платіжних послуг, затвердженого постановою Правління НБУ від 02.08.2022 № 168 (зі змінами) [9].

На день підготовки кваліфікаційної магістерської роботи, в Україні налічується п'ятсот п'ятдесят дві установи, що володіють відповідними ліцензіями, та мають право виконувати діяльність з надання банківських послуг.

Основні закони та нормативні акти, що регулюють банківське інвестиційне кредитування в Україні:

- Закон України "Про банки і банківську діяльність"[10]: цей закон є основним правовим документом, який регулює діяльність банківської системи України. Він встановлює правові та організаційні засади функціонування банків, визначає правила здійснення банківських операцій, включаючи кредитування, та закріплює вимоги до банків з питань ліквідності, платоспроможності й фінансової стабільності. Закон також визначає права та обов'язки банків і позичальників, у тому числі з питань надання інвестиційних кредитів.

- Закон України "Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень"[11]: Цей закон регулює правові відносини, пов'язані із забезпеченням виконання кредитних зобов'язань: Він встановлює порядок реєстрації обтяжень (застав) на рухоме і нерухоме майно, що використовується як забезпечення за кредитами. Завдяки цьому закону банки можуть захищати свої інтереси, оформляючи заставу на майно позичальника для мінімізації ризиків невиконання боргових зобов'язань.

- Закон України "Про інвестиційну діяльність"[12]: цей закон визначає загальні принципи організації інвестиційної діяльності, зокрема порядок залучення інвестицій у реальний сектор економіки. Він описує права і обов'язки інвесторів, включаючи банки, та регулює правовий режим інвестування в різні галузі економіки. Закон сприяє створенню сприятливих умов для розвитку інвестиційного кредитування в Україні.

- Цивільний кодекс України [13] містить положення, що регулюють договірні відносини між банками та позичальниками. Він визначає загальні вимоги до укладання кредитних договорів, прав та обов'язків сторін, а також регламентує порядок нарахування процентів і стягнення заборгованості. Крім того, кодекс передбачає можливість звернення до суду для вирішення спорів, пов'язаних з невиконанням кредитних договорів.

- Господарський кодекс України [14] встановлює основи господарської діяльності в Україні, зокрема регулює фінансово-кредитну діяльність банків. Він визначає порядок надання кредитів суб'єктам господарювання, а також правила укладання кредитних договорів для фінансування інвестиційних проєктів. Кодекс встановлює норми, що стосуються фінансової відповідальності сторін за невиконання умов кредитних угод.

- Регулювання Національного банку України [15]: НБУ є головним регулятором у банківському секторі України і здійснює нагляд за діяльністю банків, у тому числі з питань інвестиційного кредитування. НБУ видає нормативні документи, які регламентують:

- вимоги до резервування коштів для покриття кредитних ризиків;

- норми щодо ліквідності та платоспроможності банків;
- обмеження на розмір кредитів для окремих позичальників і пов'язаних груп осіб, щоб уникнути концентрації ризиків;
- вимоги до звітності банків щодо кредитних операцій.

Першою ланкою в організації банківського інвестиційного кредитування в Україні, є формування банківською установою набору власних шаблонів кредиту. Тобто банк обирає та поєднує різні умови кредиту, такі як відсоткова ставка, термін, сума кредиту, спосіб погашення, цільову аудиторію, та інші параметри.

Для виконання цього аспекту, банк має виконати та перевірити наступні кроки:

1. Визначення цільового ринку і сегментів.

Банк не лише обирає умови кредиту, але й визначає конкретні ринкові сегменти, на які орієнтовані його кредитні продукти. Це може включати як великі підприємства, так і малі бізнеси або окремі галузі, з урахуванням ризиків і потреб кожного сегмента;

2. Адаптація до економічних умов.

Банк формує шаблони кредитів з урахуванням поточного економічного середовища, таких як інфляція, рівень ризиків у країні, доступність ресурсів. Умови кредиту можуть адаптуватися залежно від макроекономічної ситуації;

3. Розробка критеріїв оцінки платоспроможності.

Крім шаблонів умов кредитування, банки встановлюють вимоги до оцінки фінансового стану позичальників. Це допомагає не лише стандартизувати процес, а й зменшити кредитні ризики;

4. Врахування вимог регуляторів.

Банки формують умови кредитування з урахуванням нормативів, встановлених Національним банком України, а також міжнародних стандартів, наприклад, вимог Базельських угод щодо управління кредитними ризиками.

Другою ланкою, є надання інвестиційного кредиту. Цей етап також включає в себе кілька кроків:

1. Позичальник має оформити заявку на отримання кредиту. Зазвичай для цього необхідно надати свою контактну інформацію, заповнивши невелику форму в мобільному застосунку, чи на офіційному сайті банку. В деяких випадках потрібно вказати і інші деталі по кредиту, наприклад суму, програму кредитування, інформацію про підприємство, тощо. На даний момент, більшість банківських установ не вимагають особистої присутності позичальника, тож цю дію можна виконати за кілька хвилин, використовуючи персональний комп'ютер чи смартфон. Після цього з позичальником зв'яжеться представник банку, для уточнення інших деталей, та надання подальших інструкцій для успішної співпраці;

2. Далі працівниками банку проводиться аналіз техніко-економічного обґрунтування об'єкта кредитування (інвестиційного проєкту). На цьому етапі банк ретельно вивчає сам інвестиційний проєкт, який позичальник планує реалізувати. Основне завдання полягає в тому, щоб визначити доцільність і реалістичність проєкту з точки зору ринкових, технічних та економічних показників. Аналітики оцінюють:

- попит та пропозицію на ринку: аналізують, чи є ринок для продукту або послуги, що буде створена в результаті реалізації проєкту, а також ринкові перспективи;
- фінансові прогнози: розраховують очікувані доходи та витрати, включаючи період окупності, щоб зрозуміти, коли проєкт почне приносити прибуток;
- технічна здійсненність: перевіряють, чи є у позичальника ресурси для реалізації проєкту (технології, обладнання, робоча сила) і чи можуть бути використані альтернативні підходи або джерела;
- вплив макроекономічних умов: розглядають можливі економічні ризики, включаючи інфляцію, валютні коливання та інші фактори, які можуть вплинути на успішність проєкту.

Цей етап є важливим для формування попередньої оцінки проєкту, оскільки від нього залежить, чи буде проєкт спроможним генерувати прибуток і своєчасно погашати кредит.

3. Банк проводить глибокий аналіз фінансового стану та платоспроможності самого позичальника. Цей етап включає:

- аналіз фінансової звітності: вивчають баланс, звіти про прибутки і збитки, грошові потоки, щоб оцінити фінансову стійкість і здатність позичальника виконувати кредитні зобов'язання;
- оцінка поточних боргів і зобов'язань: перевіряють, чи має позичальник інші активні кредити, зобов'язання або проблемні борги, що можуть вплинути на його здатність обслуговувати новий кредит;
- аналіз історії кредитів та репутації: досліджують кредитну історію клієнта, його відносини з іншими фінансовими установами та ділову репутацію;
- ризикова оцінка з урахуванням зовнішніх чинників: враховують зовнішні ризики, які можуть вплинути на кредитоспроможність, такі як економічні чи галузеві ризики, що можуть поставити під загрозу стабільність бізнесу клієнта.

Цей етап дозволяє банку зрозуміти, чи є позичальник надійним, а також визначити рівень ризику, пов'язаний з кредитом.

4. Визначення умов забезпечення кредиту
Цей етап включає розробку умов щодо забезпечення кредиту, яке може слугувати гарантією для банку в разі неплатоспроможності позичальника. Основні завдання включають:

- вибір форми забезпечення: це можуть бути реальні активи (нерухомість, обладнання, транспортні засоби), які позичальник пропонує як заставу, або ж гарантії з боку третіх осіб;
- оцінка вартості забезпечення: банк залучає експертів для оцінки ринкової вартості заставного майна, щоб визначити, чи покриває його вартість суму кредиту;
- правовий аналіз забезпечення: юридичний відділ банку перевіряє документи на право власності на заставне майно, а також переконується у відсутності обтяжень (наприклад, інших застав чи судових заборон);

- визначення умов продажу забезпечення у разі дефолту: банк встановлює порядок і можливість реалізації забезпечення у випадку невиконання зобов'язань позичальником.

5. Підготовка та укладання кредитної угоди
Цей етап включає розробку та формалізацію всіх умов кредиту, які були узгоджені з клієнтом. Основні завдання банку на цьому етапі:

- формування умов договору: узгодження суми, відсоткової ставки, терміну кредиту, графіку погашення та інших важливих параметрів кредитування;
- фіксація вимог щодо забезпечення: у кредитній угоді зазначаються всі умови, що стосуються забезпечення, включаючи можливі заходи банку у разі порушення умов;
- оформлення юридичних зобов'язань сторін: угода включає права та обов'язки обох сторін, процедури врегулювання спірних питань та порядок звернення до суду, якщо виникають конфлікти.

Останнім етапом в організації банківського інвестиційного кредитування, є банківський моніторинг за дотриманням умов кредитної угоди. Це ключовий процес у системі управління інвестиційним кредитуванням. Його основна мета – забезпечити виконання позичальником зобов'язань за договором, мінімізувати кредитні ризики та забезпечити своєчасне повернення наданих коштів. Моніторинг дозволяє банкам контролювати всі аспекти кредитного процесу, починаючи від використання коштів за цільовим призначенням і завершуючи оцінкою фінансового стану позичальника на всіх етапах співпраці.

Одним із основних завдань є перевірка цільового використання кредиту. Банк аналізує документи, що підтверджують фактичне спрямування коштів на інвестиційний проєкт, проводить аудит звітності та, за необхідності, виїзні перевірки на місце реалізації проєкту. Це допомагає виявити відхилення від заявлених цілей і попередити можливі зловживання.

Фінансовий стан позичальника є ще одним критично важливим аспектом моніторингу. Банк регулярно оцінює показники ліквідності, платоспроможності, рентабельності та ефективності діяльності. Для цього аналізуються фінансові звіти,

рух коштів на рахунках, а також інформація про обсяги та якість активів компанії. Якщо виявляються ознаки погіршення фінансового стану, банк може запропонувати реструктуризацію боргу або вимагати додаткове забезпечення.

Контроль за дотриманням графіка погашення кредиту та відсотків також є невід'ємною частиною моніторингу. Банк відслідковує всі платежі та в разі прострочень активізує роботу зі стягнення заборгованості. У разі ризику невиконання зобов'язань банк може ініціювати переговори з позичальником для пошуку компромісних рішень або розпочати юридичні дії.

Важливо також оцінювати забезпечення кредиту, яке має зберігати свою ліквідність і вартість протягом усього періоду дії угоди. Банк проводить періодичну переоцінку застави, що дозволяє виявити ризики втрати її ринкової вартості.

Ефективний моніторинг дозволяє банкам швидко реагувати на зміни в діяльності позичальника та зовнішньому середовищі, забезпечуючи стабільність кредитного портфеля і мінімізацію збитків.

Висновки до розділу 1

Отже, підсумовуючи перший розділ дипломної роботи, можна сказати, що було досліджено теоретичні засади організації банківського інвестиційного кредитування. Вивчено поняття, принципи, функції та форми інвестиційного кредитування, які формують його сутність і визначають ключові аспекти впливу на економіку країни. Інвестиційне кредитування розглядається як один із найважливіших інструментів фінансування капітальних витрат підприємств та їх довгострокових інвестиційних потреб.

Проведений аналіз наукових підходів до визначення сутності інвестиційного кредитування показав, що воно трактується як механізм фінансування інвестиційних проєктів, спрямованих на модернізацію, розширення виробництва та впровадження інновацій. Визначено, що ефективність використання інвестиційного кредитування залежить від дотримання таких

основних принципів, як строковість, платність, цільовий характер та забезпеченість.

У роботі систематизовано форми банківського інвестиційного кредитування, зокрема лізингові, іпотечні, бланкові та консорціумні кредити. Крім того, досліджено організаційно-правові аспекти банківського інвестиційного кредитування, які включають регуляторні вимоги, основні закони та нормативні акти, що регулюють діяльність банків у сфері інвестиційного кредитування. Особливу увагу приділено аналізу ролі Національного банку України як головного регулятора, а також значенням законів "Про банки і банківську діяльність" та "Про інвестиційну діяльність" для забезпечення правової основи процесу кредитування.

Таким чином, результати першого розділу підкреслюють, що банківське інвестиційне кредитування є вагомим елементом фінансової системи, а його ефективна організація може стати каталізатором інноваційного та сталого розвитку економіки.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Аналітичний огляд ринку банківського інвестиційного кредитування

Банківське інвестиційне кредитування відіграє ключову роль у стимулюванні економічного зростання, оскільки забезпечує фінансові ресурси для реалізації інвестиційних проектів у різних секторах економіки. Завдяки цьому механізму бізнес отримує можливість модернізувати виробничі потужності, розширювати масштаби діяльності та створювати нові робочі місця. Проте в умовах економічної нестабільності, викликаній військовими діями, ринок інвестиційного кредитування зазнає значних викликів, таких як високі ризики, обмеженість фінансових ресурсів та необхідність адаптації до нових реалій.

Поточна ситуація на ринку демонструє збереження інтересу до банківського фінансування, попри складну макроекономічну ситуацію. Аналіз даних за останні роки свідчить про значні коливання в обсягах наданих інвестиційних кредитів, що пояснюється впливом як глобальних криз, так і локальних факторів, таких як державна підтримка, відновлення бізнесу після пандемії COVID-19 та поточна геополітична ситуація.

Незважаючи на ці виклики, банківський сектор поступово адаптується до нових умов, використовуючи сучасні фінансові інструменти та механізми управління ризиками. На рис. 2.1 проілюстровано динаміку кредитування суб'єктів малого та середнього підприємництва.

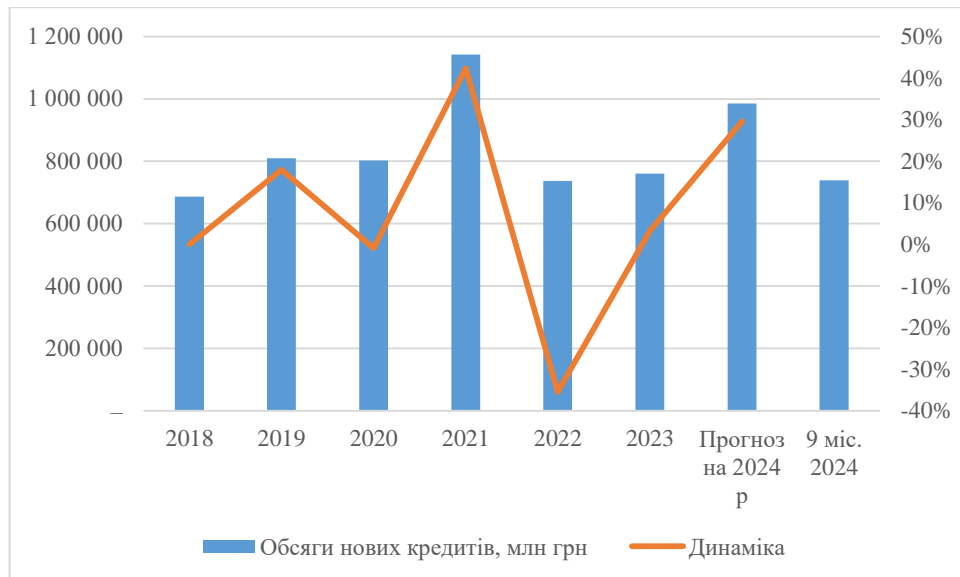

Рисунок 2.1 – Кредити, надані депозитними корпораціями (крім НБУ) суб'єктам малого та середнього підприємництва, за період з 2018 по 2024 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [15]

У період з 2018 до 2020 року спостерігалась стабільність у видачі нових кредитів. Це свідчить про врівноважений стан економіки та збереження довіри до банківського сектору. У 2021 році відбувся різкий приріст обсягів кредитування, який пояснюється активізацією бізнесу після пандемії. Однак у 2022 році через початок повномасштабних військових дій обсяги кредитів суттєво знизилися, досягнувши мінімуму. Відновлення розпочалося вже у 2023 році, а прогнози на 2024 рік свідчать про поступове зростання, що пов'язано зі стабілізацією економічної ситуації та посиленням державної підтримки бізнесу.

Кількість підприємств є ключовим індикатором економічної активності країни, що безпосередньо впливає на потребу в банківському інвестиційному кредитуванні. Зниження кількості підприємств або значні коливання динаміки можуть свідчити про економічні труднощі, які обмежують можливості розвитку бізнесу та стримують попит на інвестиційні кредити. Натомість зростання кількості підприємств вказує на потенціал для активізації банківського інвестиційного кредитування, адже нові підприємства часто потребують зовнішнього фінансування для розширення діяльності.

Аналіз цих даних є важливим для оцінки умов та перспектив розвитку інвестиційного кредитування в Україні, оскільки стабільність та позитивна

динаміка кількості підприємств створюють сприятливі передумови для банківської діяльності. Графік на рис. 2.2 демонструє динаміку кількості підприємств в Україні у період 2010–2023 років та відповідні зміни (динаміку) цього показника.

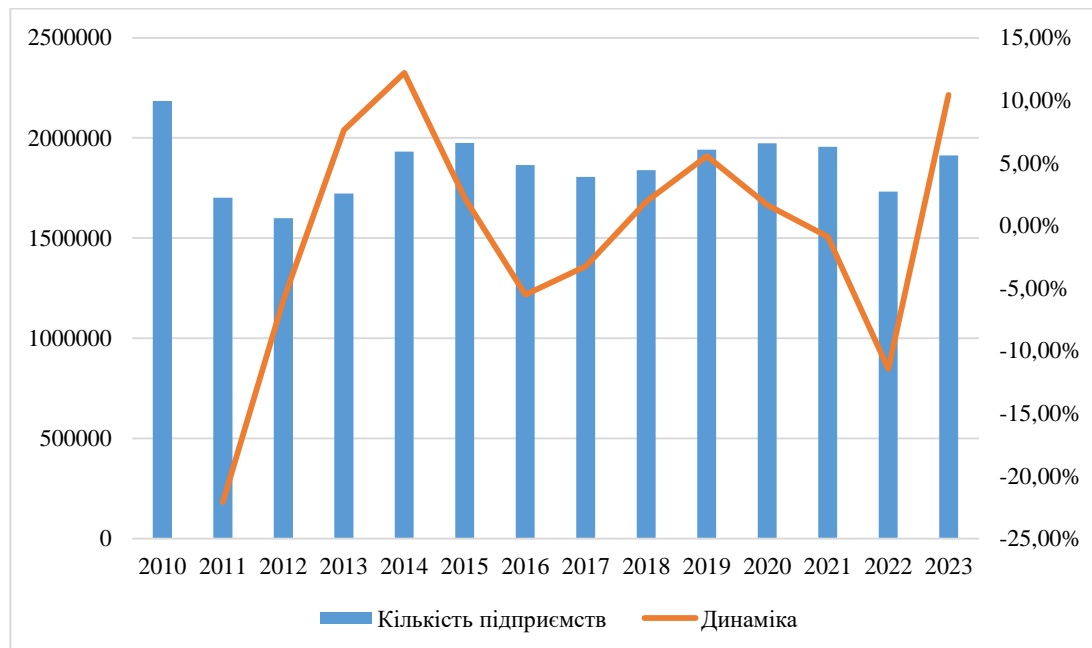

Рисунок 2.2 – Динаміка кількості підприємств України, в період 2010-2023 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [16]

Кількість підприємств в Україні за 2010–2023 роки характеризується суттєвими коливаннями, які відображають економічні та соціальні потрясіння в країні. Найбільш різкий спад спостерігався у 2011 році (-22%), що, ймовірно, було спричинено економічними труднощами чи змінами у бізнес-середовищі, які значно скоротили кількість активних підприємств. У наступні роки, зокрема в 2013–2014 роках, спостерігалось суттєве зростання кількості підприємств (+8% і +12% відповідно), що вказує на період економічної активізації перед початком геополітичної кризи 2014 року. Період із 2015 до 2019 року демонструє відносну стабільність із незначними коливаннями у кількості підприємств, що свідчить про поступове пристосування економіки до нових умов, попри наслідки анексії Криму та конфлікту на сході України. Однак пандемія COVID-19 у 2020 році та її наслідки вплинули на підприємницьку діяльність. Хоча формально кількість підприємств у 2020–2021 роках незначно зросла або залишалася стабільною, вже у 2022 році спостерігається різке скорочення на 11%. Це пояснюється тимчасовою втратою

територій через російську окупацію, руйнуванням інфраструктури та складнощами у веденні бізнесу в умовах війни. Позитивна динаміка у 2023 році, коли кількість підприємств зросла на 10%, свідчить про адаптацію економіки до воєнних умов. Відновлення обумовлене релокацією бізнесу на безпечніші території, активізацією державних і міжнародних програм підтримки підприємництва, а також поступовим відновленням економічного клімату. Це зростання демонструє потенціал української економіки навіть у складних умовах та створює нові можливості для банківського інвестиційного кредитування, яке є критично важливим для подальшого розвитку бізнесу та економіки країни в цілому.

Частки підприємств за видами економічної діяльності є важливим індикатором для банківської системи, оскільки вони визначають ключові напрями розвитку економіки та формують попит на кредитування. Банкам критично важливо аналізувати цю структуру, щоб ефективно розподіляти фінансові ресурси та мінімізувати ризики. Наприклад, галузі, які мають більшу частку підприємств, створюють значний попит на кредитні продукти, тоді як сектори зі зменшеною часткою або нестабільним становищем можуть потребувати специфічних умов фінансування. Окрім цього, розуміння розподілу підприємств за галузями дозволяє банкам враховувати економічні тренди, наприклад, зростання ролі ІТ-сектору чи переорієнтацію бізнесу в умовах війни. Це допомагає банкам створювати цільові кредитні програми, які відповідають реальним потребам економіки, і підтримувати стабільність секторів, що є критичними для національного розвитку. В умовах війни цей аналіз набуває ще більшої важливості, адже структура підприємств відображає не лише поточний стан економіки, а й її адаптацію до нових умов. Для банків це сигнал, у які сектори варто спрямовувати інвестиційне кредитування для прискорення відновлення економіки. Такий підхід сприяє не лише розвитку бізнесу, але й зміцненню економічної стійкості країни в цілому.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання є не менш важливим показником для банківської системи, ніж кількість підприємств, оскільки він відображає реальний економічний внесок кожної галузі. Аналіз обсягу реалізації дозволяє банкам оцінити фінансову стійкість і платоспроможність

підприємств, визначити найбільш перспективні галузі для інвестиційного кредитування, а також передбачити можливі ризики у разі кризових ситуацій. Сектори з високими показниками обсягу реалізованої продукції зазвичай характеризуються активним обігом капіталу, що створює великий попит на банківські продукти, зокрема кредити на розширення виробництва, модернізацію обладнання чи реалізацію інноваційних проєктів. У той же час, галузі з нижчими обсягами реалізації, попри їхню меншу видимість у загальній економіці, можуть демонструвати високу прибутковість або стратегічну важливість. На рисунках 2.1 і 2.2 зображено саме такий розподіл, що дає змогу проаналізувати наявну ситуацію в Україні.

Рисунок 2.3 – Кількість підприємств, за видами економічної діяльності в Україні, на 2023 р.

Джерело: сформовано автором на основі [16]

Рисунок 2.4 – Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2023 році

Джерело: сформовано автором на основі [17]

Аналіз наведених діаграм вказує на домінування секторів торгівлі та промисловості в українській економіці. Ці галузі не лише забезпечують найбільшу кількість робочих місць, а й генерують значний обсяг валової доданої вартості. Це робить їх надзвичайно привабливими для банківського сектору. Водночас, сектори, пов'язані з науковими дослідженнями, розробками та інноваціями, хоч і мають меншу частку, демонструють значний потенціал для зростання. Це пов'язано з глобальними трендами цифрової трансформації та необхідністю підвищення конкурентоспроможності української економіки.

З огляду на цю ситуацію, банкам варто зосередитися на таких напрямках:

1. Розширення кредитування традиційних секторів: необхідно більше сфокусуватися на торгівлі та промисловості, адже вони займають ключові позиції, серед інших видів економічної діяльності. Створення спеціальних кредитних

програм для малого та середнього бізнесу в цих секторах дозволить банкам не лише збільшити обсяги кредитування, а й підтримати розвиток національної економіки;

2. Стимулювання розвитку інноваційних секторів: інвестиції в наукові дослідження та розробки є важливим фактором довгострокового зростання. Банкам слід розробляти спеціальні кредитні продукти для фінансування інноваційних проектів, а також співпрацювати з державними інституціями для створення інноваційних фондів;

3. Диверсифікація кредитного портфеля: занадто велика концентрація на одному або кількох секторах економіки може збільшити ризики для банків. Тому важливо диверсифікувати кредитний портфель, надаючи кредити підприємствам різних галузей.

Ключовим фактором успіху для банків є глибоке розуміння потреб клієнтів та здатність адаптувати свою пропозицію до мінливих умов ринку. Співпраця з державними органами, іншими фінансовими інститутами та міжнародними організаціями також є важливим елементом стратегії розвитку банків.

Попередній аналіз, заснований на статистичних даних про кількість підприємств та обсяг виробництва в різних секторах економіки, дає розуміння загальних тенденцій розвитку української економіки та визначає сектори з найбільшим потенціалом для зростання. Однак, для того щоб зрозуміти, як ці тенденції відображаються в структурі інвестиційного кредитування, необхідно звернутися до більш деталізованих даних.

Аналіз структури кредитних портфелів українських банків дозволить нам відповісти на такі питання:

- Які галузі економіки отримують найбільшу частку інвестиційних кредитів?
- Чи співпадає ця структура з нашими теоретичними припущеннями, зробленими на основі аналізу статистичних даних про кількість підприємств та обсяг виробництва?
- Які фактори впливають на рішення банків щодо надання кредитів певним галузям?

• Чи існують якісь дисбаланси між потребами реального сектора економіки в інвестиціях та пропозицією кредитних ресурсів з боку банків?

Відповіді на ці питання дозволять нам оцінити ефективність роботи банківського сектору, виявити потенційні проблеми та розробити рекомендації щодо подальшого розвитку кредитування в Україні.

На рис. 2.5 можна побачити, в які сектори економіки, найбільше надходить банківських кредитних коштів.

Рисунок 2.5 – Обсяг капітальних інвестицій у вигляді кредитів банків та інших позик, за видами економічної діяльності в 2023 р.

Джерело: сформовано автором на основі [18]

Аналіз сукупності даних про кількість підприємств, обсяги їхньої продукції (послуг) і обсяги банківського кредитування в різних галузях виявляє важливі взаємозв'язки. Банківська система відіграє ключову роль у підтримці секторів економіки, тому аналіз цих показників дозволяє визначити пріоритетні напрями інвестиційного кредитування.

Сектори, які характеризуються високим обсягом виробленої продукції при відносно невеликій кількості підприємств, такі як "Переробна промисловість", "Транспорт і складське господарство", а також "Постачання електроенергії, газу та пари", є капіталомісткими. Ці галузі також займають значну частку в обсягах кредитування, що підтверджує їхню важливість для економіки. Банки спрямовують туди значні ресурси, оскільки ці сектори демонструють високу продуктивність та є основою стабільності економіки.

Галузі з великою кількістю підприємств, але нижчим внеском у загальний обсяг продукції, такі як "Оптова та роздрібна торгівля" чи "Інформація та телекомунікації", мають інший профіль фінансування. Для них характерна наявність малих і середніх підприємств, які потребують доступних кредитних продуктів, що враховують їхні специфічні ризики й можливості. Однак обсяги банківського фінансування в цих галузях значно менші, що може стримувати їхній розвиток.

Галузі на кшталт "Сільське господарство" демонструють збалансовану структуру за всіма показниками — їхній обсяг кредитування є суттєвим, що відповідає їхній важливості в економіці та здатності генерувати значні обсяги продукції.

Проаналізувавши ці дані, можна зробити наступні висновки:

1. Банкам необхідно враховувати не лише частку галузі у виробництві продукції, але й її кредитну спроможність та перспективи розвитку;
2. Галузі з високим обсягом виробництва та великим кредитним портфелем мають пріоритет для підтримки через їхній внесок у ВВП;
3. Для секторів із великою кількістю малих підприємств варто розробляти програми мікро- та середнього кредитування для стимулювання їхньої продуктивності;
4. Сектор "Транспорт і складське господарство" заслуговує на подальшу підтримку, враховуючи його стратегічну роль для логістики в умовах адаптації економіки;

2.2. Організація процесу банківського інвестиційного кредитування в АТ «Акцент-Банк»

АТ «Акцент-Банк» є однією з провідних фінансових установ України, яка вже багато років успішно функціонує на банківському ринку, демонструючи стабільність, надійність і активну участь у фінансуванні різних секторів економіки. Банк відомий своїм орієнтованим на клієнта підходом, широкою мережею відділень і впровадженням сучасних фінансових технологій. АТ «А-Банк» пропонує широкий спектр банківських продуктів і послуг, зокрема інвестиційне кредитування, яке є важливим інструментом підтримки бізнесу та реалізації великих інфраструктурних проєктів.

Обрання саме АТ «А-Банк» для аналізу організації процесу інвестиційного кредитування є обґрунтованим з кількох причин. По-перше, банк займає вагомe місце в національній фінансовій системі, що дає змогу отримати повноцінне уявлення про особливості функціонування інвестиційного кредитування в умовах українського ринку. По-друге, у своїй діяльності АТ «А-Банк» застосовує сучасні підходи до оцінки кредитних ризиків, управління фінансовими ресурсами та підтримки стратегічно важливих інвестиційних проєктів. Це дає змогу глибше зрозуміти практичні аспекти процесу кредитування, його переваги та недоліки.

Таблиця 2.1 – Основна інформація про АТ «А-Банк»

Назва	Акціонерне товариство «Акцент-Банк»
Організаційна форма:	Акціонерне товариство
Код ЄДРПОУ	14360080
Дата реєстрації	30.10.1992
Ключові акціонери	Суркіс Ігор Рахмільович 33%
	Суркіс Григорій Михайлович 32%
	Суркіс Марина Ігорівна 16%
	Суркіс Світлана Григорівна 16%
Адреса	Дніпропетровська область, місто Дніпро, вулиця Батумська, будинок 11
Уповноважені особи	Кандауров Юрій Васильович - керівник
Статутний капітал	2 115 686 000.00 грн
Кількість відділень в Україні	197

Продовження таблиці 2.1

Кількість вкладників	3 102 113
Активні кредитні картки	1 319 332
Рейтинги банку	Кредитний рейтинг — uaAA-

Джерело: сформовано автором на основі [18; 19]

Однією з основних причин для вибору саме цього банку стали його високі оцінки і лідируючі позиції в різних рейтингах, що показано в таблиці 2.2

Таблиця 2.2 – Оцінка АТ «А-Банк» в рейтингах

Назва рейтингу	Оцінка	Джерело
Народний рейтинг	1 місце — 22.4 бала	[20]
Рейтинг стійкості	16 місце - 3.35 бала	[21]
Рейтинг банку за регулятивним капіталом	14 місце	[22]
Рейтинг за депозитами фізичних осіб	15 місце	[23]
Рейтинг за активними кредитними картками	5 місце	[24]
Рейтинг за наданням кредитів фізичним особам	5 місце	[25]
Оцінка застосунку àbank24	4.9 бала	[26]

Джерело: розроблено автором на основі [20; 21; 22; 23; 24; 25; 26]

Оцінка фінансового стану банку є важливою складовою аналізу його діяльності, оскільки вона дозволяє визначити ефективність використання ресурсів, фінансову стійкість та конкурентоспроможність на ринку. У ході дослідження фінансового стану акціонерного товариства "А-Банк" було проаналізовано ключові економічні показники, зокрема розмір кредитного портфеля, резерви під кредитні ризики, загальні активи, ліквідні кошти, власний та статутний капітал, а також обсяги залучених і запозичених ресурсів.

Для оцінки фінансових показників використано статистичні дані з офіційного сайту Міністерства фінансів України. Цей підхід забезпечує достовірність інформації та об'єктивність висновків, спрямованих на розуміння поточного фінансового стану банку, його позицій на ринку та перспектив подальшого розвитку.

Таблиця 2.3 – Динаміка фінансових показників АТ «Акцент–Банку за період 2022-2024 рр. (млн. грн.)

Фінансовий показник	2022	2023	2024
Розмір кредитного портфеля	6221	9346	13365
Резерви під кредитні ризики	-4074	-2877	-1718
Активи	17787	24666	27846
Ліквідні кошти	1842	2290	2708
Власний капітал	2439	2997	3757
Статутний капітал	1055	1515	1515
Кошти банків	252	91	113
Загальний обсяг внесків	14580	20359	22513
Депозити фіз. осіб	11854	15680	16897
Зобов'язання	15348	21668	24089
Чистий прибуток	223	561	839

Джерело: Розроблено автором, на основі [27]

Для більш зручного сприйняття та аналізу динаміки ключових фінансових показників АТ «А-Банк» за період 2022–2024 років було створено візуалізацію у вигляді гістограми. Такий формат дозволяє чітко відобразити зміни основних параметрів, зокрема розміру кредитного портфеля, резервів під кредитні ризики, активів, ліквідних коштів, власного та статутного капіталу, а також зобов'язань і чистого прибутку банку.

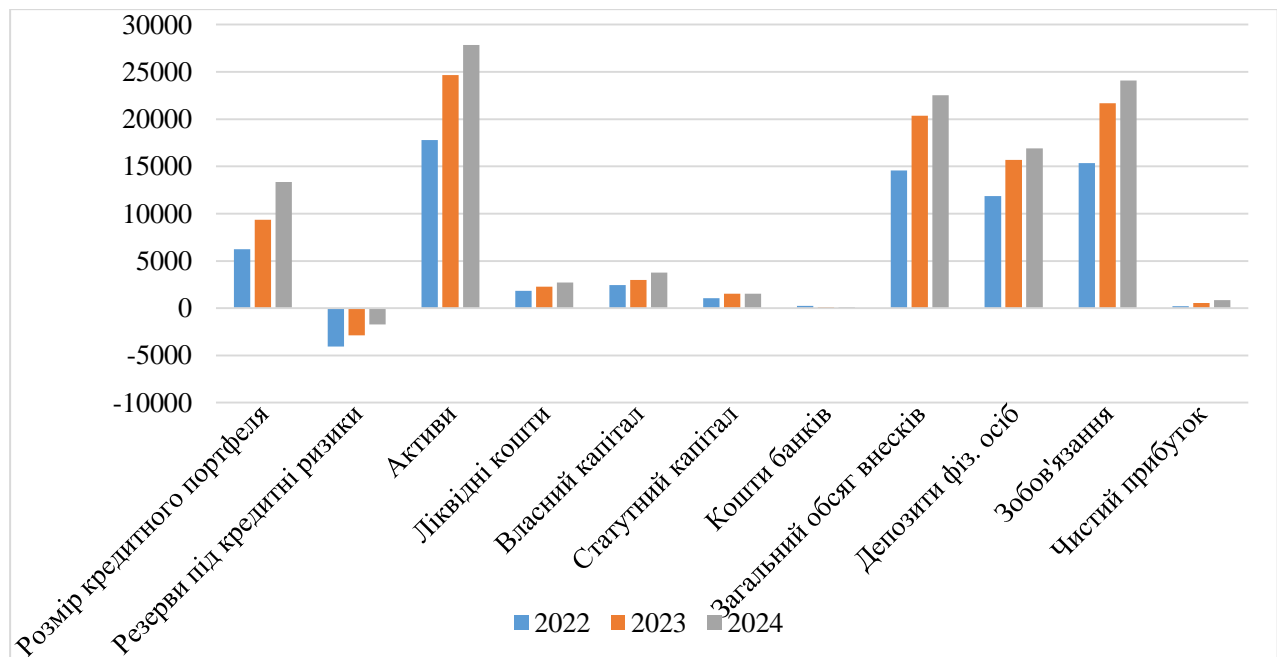

Рисунок 2.6 - Динаміка фінансових показників АТ «Акцент – банку» за період 2022-2024 рр. (млн. грн.)

Джерело: Розроблено автором, на основі [27]

На основі наведених даних за 2022–2024 роки можна зробити наступний аналіз:

1. **Розмір кредитного портфеля:** протягом трьох років спостерігається значне зростання: з 6221 млн грн у 2022 році до 13365 млн грн у 2024 році (понад удвічі). Це свідчить про активну кредитну політику банку, спрямовану на розширення кредитування клієнтів;

2. **Резерви під кредитні ризики:** показник резервів зменшується, від'ємне значення стає меншим за модулем: з -4074 млн грн у 2022 році до -1718 млн грн у 2024 році. Це може свідчити про зменшення ризикованих кредитів або покращення якості кредитного портфеля;

3. **Активи:** зростання активів банку від 17787 млн грн у 2022 році до 27846 млн грн у 2024 році (+56%). Це говорить про стабільний розвиток банку, нарощення його ресурсної бази та ефективне управління активами;

4. **Ліквідні кошти:** Ліквідні кошти зросли з 1842 млн грн у 2022 році до 2708 млн грн у 2024 році (+47%). Це забезпечує банку більшу фінансову гнучкість та готовність до виконання зобов'язань;

5. **Власний капітал:** Власний капітал банку демонструє стійке зростання: з 2439 млн грн у 2022 році до 3757 млн грн у 2024 році (+54%). Це свідчить про покращення фінансової стійкості банку;

6. **Статутний капітал:** залишається стабільним протягом 2023–2024 років на рівні 1515 млн грн (зростання у 2023 році на 44% порівняно з 2022 роком);

7. **Кошти банків:** відзначається зменшення з 252 млн грн у 2022 році до 113 млн грн у 2024 році (-55%). Це може свідчити про зниження обсягів залучення міжбанківських ресурсів;

8. **Загальний обсяг внесків:** значне зростання: з 14580 млн грн у 2022 році до 22513 млн грн у 2024 році (+54%). Це говорить про довіру клієнтів до банку та його здатність ефективно залучати депозити;

9. **Депозити фізичних осіб:** внески фізичних осіб також стабільно зростають: з 10298 млн грн у 2022 році до 15000 млн грн у 2024 році (+45%), що свідчить про конкурентоспроможність депозитних програм банку;

10. **Зобов'язання:** зобов'язання банку зростають пропорційно активам: з 15348 млн грн у 2022 році до 24089 млн грн у 2024 році (+57%), що вказує на стабільне збільшення залучених ресурсів;

11. **Чистий прибуток:** зростання чистого прибутку банку є вражаючим: з 223 млн грн у 2022 році до 839 млн грн у 2024 році (+276%). Це свідчить про ефективне управління ресурсами та прибуткову діяльність.

Отже можна зробити висновки, що банк демонструє стійке зростання практично за всіма ключовими показниками. Особливу увагу слід звернути на зростання кредитного портфеля, активів, власного капіталу та чистого прибутку, що свідчить про його конкурентоспроможність на ринку. Зменшення резервів під кредитні ризики та стабільне зростання депозитної бази вказують на довіру клієнтів до банку та покращення якості його активів. Зниження обсягів коштів банків потребує додаткового аналізу, але загалом фінансовий стан банку є стабільним та динамічно зростаючим.

Далі було проведено аналіз інвестиційних кредитних продуктів, які пропонує АТ «А-Банк». Вивчення цих продуктів дає змогу детальніше розкрити їхні особливості, умови надання та значення для підтримки бізнесу. Такий підхід спрямований на оцінку відповідності пропозицій банку потребам підприємств, що шукають фінансування для реалізації інвестиційних проєктів, а також на визначення ключових елементів організації процесу кредитування, які впливають на доступність фінансових ресурсів і стимулюють розвиток економіки. Результати аналізу було згруповано в таблиці 2.3

Таблиця 2.3 – Кредитні продукти АТ «Акцент-Банку для бізнесу»

Кредит на бізнес	
Цілі кредитування	Закупівля товарів
	Придбання обладнання та нерухомості
	Інші поточні потреби
Сума кредитування	До 2 000 000 ₪
Термін кредитування	Від 6 до 60 місяців
Щомісячна комісія	0,9 %
Відсоткова ставка	18,9 % - 20,9 %, в залежності від строку кредитування
Кредитна лінія	
Цілі кредитування	Фінансування обігового капіталу та поточної бізнес-діяльності
Ліміт кредитної лінії без забезпечення	до 1 500 000 ₪
Ліміт кредитної лінії з заставою	до 5 000 000 ₪
Використання коштів траншами	30, 60, 90, 180 днів
Кредитний ліміт на рахунку	
Сума ліміту	до 1 000 000 ₪
період користування	до 90 днів
Комісія	2,5% на місяць
Відсоткова ставка	30%
Кредит під депозит	
Переваги	Вигідна процентна ставка
	Не потрібно розривати депозит та втрачати відсотки
	Можливість отримання кредиту під заставу депозиту третьої особи
	Відсутність додаткових витрат на оформлення забезпечення
	Є фінансовим резервом на випадок непередбачених ситуацій
Сума кредитування	Від 100 000 ₪
Термін кредитування	Від 3 місяців
Ціль кредитування	На комерційні потреби
Державні програми	
Доступні кредити для бізнесу 5%-7%-9%	Низькі процентні ставки завдяки компенсації від держави
Доступні кредити під державні гарантії	Держава покриває до 80% кредитних зобов'язань
Підтримка юридичних осіб та ФОП	Компенсація вартості української техніки та електрообладнання
Підтримка агропромислового комплексу	Компенсація вартості придбаної техніки та обладнання
Доступні кредити для експортерів	Нові горизонти фінансування та страхування ризику неплатежів
Програми енергодоступності	

Продовження таблиці 2.3

Енергонебезпечність	
Ціль кредитування	Електрогенератори
	Джерела безперебійного живлення
	Акумулятори
	Сонячні електростанції
	Газопоршневі електростанції
	Твердопаливні котли тощо
Фінансування бізнесу	Від 2 000 000 ₪
Мінімальний взнос	Від 20%
Найнижча ставка	Від 13.5% річних
Строк кредитування	від 12 до 36 місяців
Експрес-енергія	
Ціль кредитування	Генератори
	Інвертори
	Зарядні станції
	Сонячні електростанції
	Вітрові електростанції
Авансовий внесок	Від 0%
Без застави	До 500 000 ₪
Під заставу придбаного обладнання	До 2 000 000 ₪
Термін кредитування	До 60 місяців

Джерело: розроблено автором на основі [28]

Аналіз кредитних операцій банку є важливим аспектом оцінки його фінансової діяльності, адже саме кредитування є одним із ключових напрямів банківського бізнесу. У цьому дослідженні розглядаються види наданих кредитів, структура та якість кредитного портфеля банку, а також оцінюються кредитні ризики та способи їх мінімізації. Крім того, аналізу підлягали резерви, сформовані банком під кредитні операції, з метою оцінки їх адекватності та відповідності нормативним вимогам.

Варто зазначити, що інформація щодо кредитних операцій банків, зокрема структура кредитного портфеля, оцінка кредитних ризиків і резервів, у відкритому доступі є обмеженою. Це зумовлено як політикою конфіденційності фінансових установ, так і специфікою оприлюднення даних, які часто подаються у загальному вигляді без детальної розбивки. Попри ці труднощі, в ході дослідження було використано всі доступні джерела інформації, зокрема офіційні звіти, статистичні

матеріали та аналітичні публікації, що дозволило сформувати максимально об'єктивну картину діяльності банку в межах доступних даних.

Спочатку увагу було зосереджено на аналіз кредитного портфеля у розрізі типу кредиторів, і результати аналізу продемонстровано на рис. 2.7

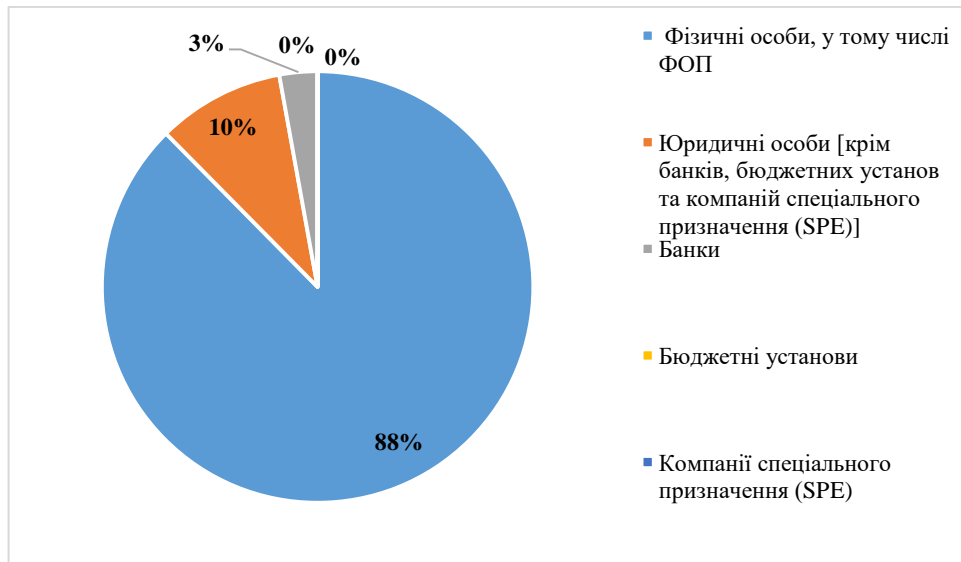

Рисунок 2.7 – Сегментація кредитного портфеля АТ «А-Банк» у розрізі типу кредитора

Джерело: Розроблено автором, на основі [29]

Виходячи з інформації на рис. 2.7, можна зробити висновки, що досліджувана установа тримає чітку орієнтацію на кредитування фізичних осіб та ФОП, що підтверджується часткою кредитів в 88%. Не менш важливим сегментом, хоча і значно меншим за обсягами, стало кредитування юридичних осіб (10%). Також 3% із суми всіх кредитів припало на кредитування банків. А бюджетні установи та компанії спеціального призначення, залишилися поза межами інтересів АТ «А-Банк» та отримали 0% кредитування.

Наступним кроком аналізу було визначення того, підприємства якого типу економічної діяльності найбільше отримали кредитних коштів.

Рисунок 2.8 – Сегментація кредитного портфеля АТ «А-Банк» за видами економічної діяльності суб'єктів.

Джерело: Розроблено автором, на основі [25]

Важливо зазначити, що до діаграми було залучено лише ту частину інформації, яка має частку кредитування більшу за 1%, адже в іншому випадку, вона втратила б свою інформативність, через занадто великі обсяги проілюстрованих даних.

Після детального ознайомлення з інвестиційними кредитними продуктами, наступним етапом є перехід до вивчення організації процесу банківського інвестиційного кредитування в АТ «А-Банк». Це дозволить більш глибоко зрозуміти, як саме в банку організовано процес надання кредитів для інвестиційних проектів, які етапи та процедури проходять клієнти, щоб отримати фінансування. Важливо дослідити внутрішню структуру цього процесу, і оцінити ефективність використання різних інструментів для мінімізації кредитних ризиків та забезпечення успішної реалізації інвестицій.

На першому етапі клієнт банку має заповнити заявку, вказавши контактні дані та основну інформацію щодо кредиту, яку він бажає отримати. Важливо, щоб клієнт на цьому етапі вибрав форму своєї організації — фізичної особи-підприємця або юридичної особи, оскільки від цього залежить структура заявки. Залежно від вибору, в заявці змінюються поля для введення інформації, що дозволяє банку точно врахувати специфіку бізнесу та коректно обробити подану інформацію для подальшої обробки заявки.

Інформація, яку слід вказати, при заповненні заявки, виглядає наступним чином:

- прізвище;
- ім'я;
- по батькові;
- індивідуальний податковий номер (ПН)/ ЄДРПОУ підприємства;
- номер телефона;
- електронна адреса;
- сума кредиту;
- строк кредиту;
- застава;
- чи використовуватиметься підтримка державних програм;
- згода на обробку персональних даних.

Таке розділення на початковому етапі взаємодії, відбувається через те, що заявки від фізичних осіб-підприємців (ФОП) і юридичних осіб обробляються різними відділами, оскільки ці типи заявок мають різні вимоги та процедури.

Робота з ФОП, як правило, передбачає менш складну обробку інформації і може бути направлена до відділу, що спеціалізується на обслуговуванні малих підприємств або фізичних осіб-підприємців. Цей відділ часто зосереджений на менш об'ємних фінансових документах, оскільки ФОП має спрощену звітність та менше юридичних вимог.

Робота з юридичними особами, навпаки, потребує більш детальної перевірки фінансових та юридичних аспектів. Тому такі заявки, зазвичай, спрямовуються до відділу корпоративного кредитування або юридичного відділу, де здійснюється ретельніша перевірка фінансових звітів, бухгалтерських документів, корпоративної структури компанії, а також оцінка потенційних ризиків, пов'язаних із кредитуванням більш масштабного бізнесу.

Організаційна структура банку характеризується гнучкістю та раціональністю. Горизонтальний формат управління дозволяє зосередити увагу на ключових функціональних напрямках. Виділення бізнесових та підтримуючих дивізіонів сприяє чіткому розподілу обов'язків між підрозділами. Дивізіонально-регіональна структура представлена мережею регіональних відділень, що забезпечує присутність банку у всіх адміністративно-територіальних центрах країни.

Установа функціонує на основі комбінованої організаційної структури, яка враховує сучасні потреби фінансового сектору України. Ця структура забезпечує не лише ефективність внутрішнього управління, але й високий рівень підтримки фінансової та інвестиційної діяльності.

Для більш детального ознайомлення зі структурою досліджуваної банківської установи, можна ознайомитися з ієрархічною блок-схемою організаційної структури банку, на рис. 2.9

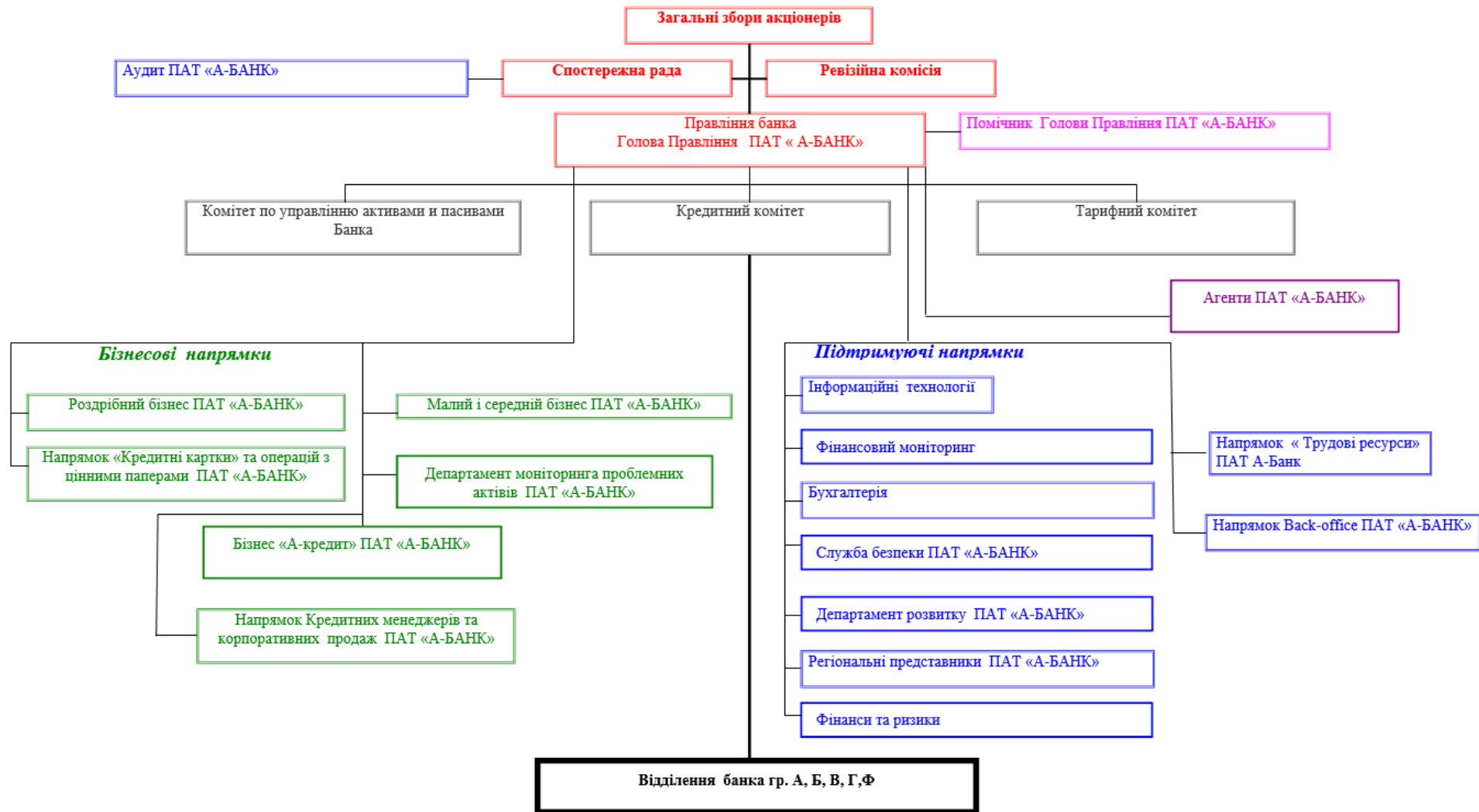

Рисунок 2.9 – Організаційна структура АТ «А – Банк»

Джерело: сформовано автором, на основі [30]

Для успішного отримання банківського кредиту позичальнику необхідно надати установі набір документів, склад якого залежить від юридичної форми підприємства. У випадку фізичної особи-підприємця (ФОП), перелік необхідних документів матиме такий вигляд:

1. Анкета-заявка на отримання кредиту (електронна форма / надається на підпис банком);

2. Звітність ФОП (фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва - фізичної особи підприємця - платника єдиного податку або декларація про одержані доходи для фізичної особи-підприємця):

- за останній звітний рік, якщо звітність подається щорічно;
- за останній звітний період (квартал) та повний рік, якщо звітність подається щоквартально.

3. Довідки з обслуговуючих банків про рух коштів на поточних рахунках, по яких був кредитовий оборот за останні 6 місяців (з помісячною розшифровкою), або виписки за цими рахунками;

4. Договори оренди або інші документи, що підтверджують право власності на нерухоме майно, торгові, виробничі, складські приміщення;

5. Документи, що підтверджують право власності на заставне майно (тільки для заставних кредитів);

6. Фотографії бізнесу[31].

У випадку, якщо кредит розрахований на юридичну особу, то перелік необхідних документів буде наступним:

1. Анкета-заявка на отримання кредиту (електронна форма /надається на підпис банком);

2. Звітність ЮО, завірена уповноваженою особою (баланси - форма №1 (1М, 1МС), та звіти про фінансові результати та їх використання - форма №2 (2М, 2МС), звіт суб'єкта малого підприємництва - платника єдиного податку (у разі наявності)):

- за останній звітний рік, якщо звітність подається щорічно;

- за останній повний рік та звітні періоди (квартали) поточного року, якщо звітність подається щоквартально.

3. Розшифровки статей бухгалтерського балансу на останню звітну дату та на поточну дату: (для кредитів від 500 000 грн)

- основні засоби;
- товари та виробничі запаси;
- незавершене виробництво;
- інших статей балансу, що становлять 20% та більше валюти балансу;
- дебіторської та кредиторської заборгованостей Позичальника, з визначенням терміну виникнення та погашення, контрагентів, суми;
- структура собівартості основних видів продукції в розрізі умовно-змінних
- та умовно-постійних витрат.

4. Розширена банківська виписка за поточним рахунком з обслуговуючих банків про рух коштів на поточних рахунках, по яких був кредитовий оборот за останні 6 місяців;

5. Договори оренди або інші документи, що підтверджують право власності/користування нерухомим майном, торговими, виробничими, складськими приміщеннями;

6. Документи, що підтверджують право власності на заставне майно (тільки для заставних кредитів);

7. Фотографії бізнесу [32].

Також після цього, у тому разі, якщо кредит потребує додаткового забезпечення необхідно надати відповідний пакет документів [33].

Існує додатковий перелік документів, який необхідно представити установі, якщо підприємство-кредитор – це підприємство сільськогосподарського виробництва [34].

Навіть при подачі всіх необхідних документів, банк залишає за собою право запросити для розгляду додаткові документи та інформацію.

Далі більш доцільно розглядати аспекти організації банківського інвестиційного кредитування, зі сторони А – Банк. Це дасть змогу оцінити роботу установи з середини, враховуючи особливості організаційної структури, та більш детально розкрити специфіку кредитування саме в досліджуваному підприємстві.

Підготовчий етап організації банківського інвестиційного кредитування — це базовий і один із найбільш важливих етапів, який дозволяє банку оцінити доцільність надання кредиту, рівень ризиків, а також гарантує, що кошти будуть використані ефективно. Розглянемо його складові детально:

1. Аналіз кредитного запиту клієнта.

Цей підетап передбачає взаємодію між клієнтом і банком для уточнення ключових аспектів запиту, і він передбачає наступні кроки:

- **вивчення мети кредиту.** Банк аналізує, чи є мета кредиту економічно виправданою і відповідає правилам інвестиційного кредитування. Наприклад, це може бути купівля обладнання, будівництво нерухомості, модернізація виробництва або розширення бізнесу. Важливо, щоб цілі відповідали профілю діяльності позичальника;
- **оцінка обсягу необхідного фінансування.** Проводиться перевірка, чи відповідає запитувана сума реальним потребам проєкту. Зазвичай клієнт надає бізнес-план або техніко-економічне обґрунтування, де відображено деталі бюджету проєкту, його етапи та витрати;
- **аналіз строків окупності проєкту.** Ключовий параметр, який показує, коли проєкт почне приносити дохід. Для банку важливо, щоб строки окупності співвідносилися із графіком погашення кредиту, оскільки це впливає на ризики неповернення коштів. Наприклад, проєкти зі строками окупності понад 5–10 років вважаються більш ризикованими.

2. Оцінка кредитоспроможності позичальника.

Визначення кредитоспроможності — це комплексний процес, що включає кілька важливих аспектів:

- **фінансовий стан клієнта.** Банк аналізує фінансову звітність позичальника (баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про рух грошових коштів) за останні кілька років;

- **історія взаємовідносин із банком.** Якщо клієнт раніше користувався послугами банку, аналізується його платіжна дисципліна (своєчасність погашення кредитів, відсутність прострочень), а також якість взаємодії з банком у рамках попередніх проєктів;

- **можливість забезпечення кредиту.** Банк оцінює, чи є у позичальника достатньо ліквідного забезпечення, яке можна використати в разі дефолту. Види забезпечення включають:

- нерухомість;
- устаткування;
- депозити;
- банківські гарантії;
- цінні папери. Забезпечення оцінюється за ринковою вартістю із застосуванням коефіцієнтів ліквідності.

- **репутація позичальника.** Проводиться перевірка на наявність судових спорів, скарг контрагентів, негативної інформації в публічному доступі. Для великих компаній аналізується кредитний рейтинг.

Наступним ключовим етапом процесу банківського інвестиційного кредитування, є **оцінка інвестиційного проєкту**, оскільки це дозволяє банку оцінити доцільність фінансування та мінімізувати ризики. Для АТ «А-Банк», як і для будь-якої іншої фінансової установи, цей етап має низку обов'язкових процедур:

1. **Проведення фінансового аналізу та оцінка економічної доцільності проєкту.** АТ «А-Банк», враховуючи специфіку діяльності та ризики на фінансовому ринку України, реалізує багаторівневий підхід до аналізу. Це включає:

- Аналіз очікуваних грошових потоків проєкту (cash flow), що дозволяє визначити, чи здатен проєкт генерувати достатній дохід для погашення кредиту;

- Розрахунок показників ефективності інвестицій, зокрема чистої теперішньої вартості (NPV), внутрішньої норми прибутковості (IRR), періоду окупності (Payback Period);

- Оцінка капіталовкладень і операційних витрат, що дозволяє визначити рівень початкових витрат і майбутніх фінансових зобов'язань клієнта.

2. **Визначення ризиків проєкту.** АТ «А-Банк», для повної оцінки проєкту, та для дотримання своїх положень про ризики, має акцентувати увагу на таких ризиках:

- **визначення ринкових ризиків**, передбачає оцінку залежності проєкту від коливань ринкових умов, зокрема цін на сировину, готову продукцію, валютні курси та відсоткові ставки;

- **дослідження економічних ризиків**, відбувається шляхом оцінки залежності від макроекономічних факторів, таких як інфляція, політична стабільність, регуляторні зміни;

- **також оцінюються специфічні ризики для галузі**, враховуються особливості функціонування галузі, в якій працює позичальник, зокрема рівень конкуренції, технологічні зміни, вразливість до сезонності або залежність від ключових постачальників.

АТ «А-Банк» також може проводити **стрес-тестування** проєкту, що дозволяє оцінити його стійкість до змін ринкових та економічних умов. Наприклад, банк моделює сценарії, за яких знижуються доходи проєкту або збільшуються витрати, і аналізує, чи здатен клієнт виконувати зобов'язання перед банком.

3. **Залучення експертів.** У разі отримання складних проєктів, банк іноді може залучати зовнішніх консультантів або експертів для незалежної оцінки доцільності та ризиків. Це забезпечує додаткову прозорість і точність прийнятих рішень;

4. **Оцінка можливості забезпечення кредиту.** Враховуючи отримані дані, банк оцінює ліквідність та вартість застави. Особливу увагу приділяється тому, чи відповідає застава сумі та строкам кредиту, а також її здатності зберігати ліквідність у разі виникнення кризової ситуації.

Цей етап завершується підготовкою детального звіту, що включає результати аналізу та рекомендації кредитного комітету. Рішення про перехід до наступного етапу приймається лише за умови позитивної оцінки економічної доцільності та прийняттого рівня ризиків.

Етап прийняття рішення про надання інвестиційного кредиту є ключовим у процесі банківського фінансування. Для АТ «А-Банк», як для будь-якої кредитної установи, цей процес організовано відповідно до стандартів корпоративного управління, регуляторних вимог Національного банку України (НБУ) та внутрішньобанківських нормативних документів. Цей етап є доволі складним, і він включає наступні кроки:

1. Розгляд проєкту на кредитному комітеті банку.

Комітет АТ «А-Банк» складається з представників керівництва банку, профільних підрозділів (ризик-менеджменту, юридичного департаменту) та експертів, які відповідають за кредитування.

На комітеті розглядається комплексна інформація про інвестиційний проєкт:

- результати фінансового та економічного аналізу;
- оцінка ризиків і шляхи їх мінімізації;
- запропоновані умови кредиту (сума, строк, забезпечення);
- висновки профільних підрозділів банку щодо доцільності надання фінансування.

надання фінансування.

Члени комітету вивчають матеріали, обговорюють потенційні ризики та вигоди для банку. За результатами голосування приймається попереднє рішення про надання кредиту або про його доопрацювання.

2. Затвердження умов фінансування.

Визначається сума кредиту на основі оцінки потреб позичальника та платоспроможності, а також відповідності заставного забезпечення. У АТ «А-Банк» велика увага приділяється тому, щоб сума кредиту не перевищувала можливостей клієнта щодо погашення.

Формується відсоткова ставка з урахуванням політики банку, ризиків проєкту та економічних умов. Ставка може бути фіксованою або змінною, залежно від ринкової ситуації та характеристик проєкту.

Графік погашення узгоджується з клієнтом і залежить від прогнозованих грошових потоків проєкту. Для інвестиційних кредитів часто передбачаються пільгові періоди (*grace period*), коли сплачуються лише відсотки.

Основна увага приділяється ліквідності та реалістичності оцінки застави.

У випадку з АТ «А-Банк» забезпеченням можуть бути об'єкти нерухомості, обладнання, акції або інші активи клієнта, які мають високу ліквідність.

3. Прийняття остаточного рішення.

Після затвердження умов фінансування рішення кредитного комітету оформлюється у вигляді протоколу.

Клієнту надається офіційне повідомлення про рішення банку. У разі позитивного результату банк узгоджує з клієнтом юридичні аспекти та укладає кредитний договір.

4. Юридичне оформлення угоди.

Підписуються кредитний договір, договори застави (іпотеки) та інші необхідні документи.

Вся документація проходить перевірку юридичним департаментом банку на відповідність законодавству та внутрішнім нормативам.

На цьому етапі АТ «А-Банк» прагне забезпечити баланс між мінімізацією ризиків і створенням умов для довгострокового партнерства з клієнтом. Зокрема, банк активно співпрацює з клієнтами, надаючи рекомендації щодо оптимізації умов кредитування для досягнення максимальної ефективності проєкту.

Але слід зауважити, що така деталізована процедура не виконується для схвалення кожного інвестиційного кредиту. Залежно від масштабу проєкту, типу клієнта (наприклад, корпоративний чи роздрібний) та обсягу фінансування, процеси можуть суттєво відрізнятися.

Для малих кредитів (роздрібні та для малого бізнесу) використовуються стандартизовані процедури, наприклад скорингова система оцінки

кредитоспроможності. Рішення можуть прийматися автоматично або на рівні фронт-офісу без потреби залучення кредитного комітету.

Для середніх сум інвестиційних кредитів може бути передбачено спрощений процес затвердження. Рішення приймається на рівні керівників підрозділів або невеликого кредитного комітету, залежно від делегованих повноважень.

Для великих інвестиційних кредитів процедура є деталізованою, як описано раніше, включаючи обов'язковий розгляд кредитним комітетом, повний фінансовий і ризиковий аналіз.

Оформлення кредитної угоди в АТ «А-Банк» є юридично важливим і складним процесом, який регулюється як внутрішніми правилами банку, так і чинним законодавством України. В процесі оформлення кредитної угоди, можна виділити наступні ключові аспекти:

1. Підготовка документації. Позичальник надає документи, що підтверджують його особу, право на заставу (якщо передбачається), а також проектно-фінансову документацію для аналізу банком;

2. Юридичний аналіз. Банк перевіряє законність наданих документів та оцінює юридичний статус застави. Особливо важливо, щоб нерухомість або інший предмет застави не були під арештом або у спільній власності без згоди інших власників;

3. Підписання договору. Угода укладається письмово між сторонами, включає в себе основні умови (сума кредиту, строк, процентна ставка, графік погашення), вимоги до забезпечення, права та обов'язки сторін, умови дострокового погашення або можливих санкцій;

4. Нотаріальне посвідчення. Якщо забезпеченням є нерухомість, угода обов'язково посвідчується нотаріусом. Це включає реєстрацію обтяження у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно;

5. Внесення забезпечення до реєстрів. У випадку застави рухомого майна або цінних паперів, відповідні обтяження реєструються у Державному реєстрі обтяжень рухомого майна;

6. Реалізація угоди. Після підписання та виконання всіх юридичних процедур банк надає позичальнику узгоджену суму коштів. Застава залишається у власності боржника, але банк має право на її стягнення у разі невиконання зобов'язань.

Завершальним етапом процесу банківського інвестиційного кредитування в АТ «А-Банк» є **моніторинг та контроль** за виконанням позичальником умов кредитної угоди. Це комплекс заходів, спрямований на забезпечення своєчасного повернення коштів та мінімізацію ризиків.

Моніторинг включає контроль за дотриманням позичальником графіка платежів, станом забезпечення та фінансовим становищем. Перевірки проводяться з певною періодичністю, яка може бути частішою для проблемних чи великих кредитів. У разі ризикових ситуацій банк вживає заходів для реструктуризації боргу або звертається до суду.

На етапі реалізації інвестиційного проекту банк слідкує за використанням фінансування, контролюючи, чи відповідають витрати плану. Після введення об'єкта в експлуатацію аналізується ефективність проекту, зокрема, потоки доходів і строки окупності.

Особлива увага приділяється галузевим і економічним ризикам, що впливають на виконання зобов'язань. В умовах сучасних реалій банк адаптує політики моніторингу до викликів, пов'язаних із економічною нестабільністю, впроваджуючи цифрові інструменти аналізу та системи раннього попередження про можливі ризики.

У разі виникнення простроченої заборгованості, А – Банк сформував внутрішні положення «Порядок роботи з простроченою заборгованістю» [35]. Якщо підсумувати, то врегулювання відбувається наступним чином: Банк врегульовує прострочену заборгованість через узгоджені форми взаємодії, зокрема: переговори (телефонні, відео або особисті), надсилання повідомлень через телекомунікаційні засоби або поштові відправлення. Основний акцент робиться на комунікації для пояснення правових підстав заборгованості, розрахунку її розміру та необхідності виконання зобов'язань.

Якщо клієнт надає згоду, можуть проводитися особисті зустрічі, однак виключно у визначений час (з 9:00 до 19:00), за попереднім погодженням місця та часу. У випадку ненадання підтверджуючих документів клієнту, банк зобов'язаний тимчасово припинити взаємодію до їх передачі.

Взаємодія з третіми особами дозволяється лише за умови, що ці особи попередньо дали згоду на обробку їхніх персональних даних. Уся діяльність спрямована на дотримання етичних норм, уникнення психологічного тиску чи обману.

Якщо клієнт повністю відмовляється погашати заборгованість, банк може вдатися до судового врегулювання. У такому випадку банк звертається до суду для примусового стягнення заборгованості, після чого виконавча служба або приватний виконавець здійснює примусове виконання рішення суду. Це може включати арешт рахунків клієнта, майна або інших активів для покриття боргу. У разі, якщо це передбачено договором, банк також може залучати поручителів або майнових поручителів для виконання зобов'язань клієнта. При цьому банк зобов'язаний діяти в межах законодавства та дотримуватись етичних норм.

Висновки до розділу 2

Отже, в другому розділі було проаналізовано практичні аспекти банківського інвестиційного кредитування в Україні. Вивчено тенденції розвитку ринку інвестиційних кредитів, вплив макроекономічних факторів на кредитну активність банків та особливості кредитування різних секторів економіки.

Аналіз показав, що в останні роки ринок банківського інвестиційного кредитування зазнав значних змін під впливом економічної нестабільності, пандемії COVID-19 та військових дій. Виявлено, що ці чинники спричинили зменшення обсягів кредитування у 2022 році, проте в 2023-2024 роках спостерігається поступове відновлення завдяки стабілізації економіки та державній підтримці бізнесу.

Дослідження структури кредитування продемонструвало, що найбільший обсяг інвестиційних кредитів спрямовано на промисловість, сільське господарство, транспорт і торгівлю. Водночас сектори інновацій та інформаційних технологій, які мають високий потенціал зростання, отримують недостатню увагу з боку банків. Це вимагає подальшої адаптації кредитної політики для врахування специфіки цих галузей.

Особливу увагу приділено аналізу кредитної діяльності АТ "А-Банк". Встановлено, що банк успішно адаптується до змінних умов, використовуючи сучасні механізми оцінки ризиків та управління кредитним портфелем. Розроблені у роботі рекомендації включають посилення підтримки інноваційних проєктів, впровадження програм мікрокредитування для малого бізнесу та розробку гнучких умов кредитування з урахуванням потреб позичальників.

Отже, другий розділ показав, що банківське інвестиційне кредитування залишається важливим інструментом стимулювання економічного зростання в Україні, проте його ефективність потребує подальшого вдосконалення через підвищення доступності кредитів для перспективних секторів економіки.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1 Зміни в організації процесу банківського інвестиційного кредитування через війну в Україні

Війна, пандемія COVID-19 та економічна криза, спричинена низкою глобальних і внутрішніх викликів, суттєво вплинули на стан економіки України та діяльність її бізнесу. Масштабні руйнування інфраструктури, втрати робочої сили, перебої у логістиці та обмежений доступ до ресурсів змусили підприємства адаптуватися до надзвичайно складних умов. Водночас ці кризи створили суттєві виклики для банківської системи, що зіткнулася зі зниженням попиту на інвестиційне кредитування, зростанням воєнних ризиків і перебудовою фінансових пріоритетів.

Попри це, український бізнес демонструє витривалість, поступово відновлюючи виробництво, експорт і фінансову стійкість. Однак цей процес є нерівномірним: деякі галузі, як-от сільське господарство, торгівля та виробництво будівельних матеріалів, вже досягли зростання, тоді як інші, зокрема металургія чи машинобудування, продовжують боротися з наслідками війни та економічних потрясінь.

Проаналізувавши звіт НБУ про оцінку стійкості банків [35] можна зазначити, що у 2023 році процес відновлення українського бізнесу відбувався нерівномірно між галузями. Сукупні доходи підприємств реального сектору зростали темпами, співставними із зростанням номінального ВВП, значною мірою завдяки збільшенню обсягів виробництва та реалізації продукції в окремих сферах. Основними чинниками поживавлення стали підвищений попит з боку державного сектора, зокрема через фінансування оборонних потреб і відновлення

інфраструктури, а також зростання споживчих витрат населення, що позитивно вплинуло на розвиток внутрішньої торгівлі.

Окремі галузі, як-от виробництво будівельних матеріалів, машинобудування та деякі сегменти будівництва, продемонстрували стійке зростання виручки. Натомість експортно-орієнтовані сектори, такі як добувна промисловість і торгівля зерном, зіткнулися зі складнішими умовами. У другій половині року ситуація дещо покращилася завдяки відновленню роботи морських коридорів і зростанню експортного потенціалу.

Попит на кредитування у 2023 році залишався обмеженим через неоднорідні темпи зростання різних галузей. Компанії, які демонстрували високі доходи та рентабельність, зазвичай забезпечували свої фінансові потреби власними грошовими потоками, особливо для поповнення обігових коштів. Це сприяло суттєвому зростанню депозитів бізнесу в банківській системі. У той же час попит на довгострокові кредити залишався низьким через слабку інвестиційну активність, а для відновлення та реконструкції підприємств використовувалися субсидійовані кредитні програми.

Близько третини операційних прибутків генерували компанії, які користувалися банківськими кредитами. Інші підприємства, навіть операційно прибуткові, переважно фінансувалися за рахунок зовнішніх джерел, таких як міжнародні позики чи внутрішньогрупові ресурси. Такі компанії демонстрували вищу операційну рентабельність, яка у 2023 році досягала 13,7%, порівняно з 8,6% серед позичальників банків. Їхня фінансова незалежність дозволяла ефективно функціонувати без залучення додаткового кредитного фінансування, однак зростання внутрішнього та зовнішнього попиту може стимулювати їх до активнішого використання кредитів.

Активне кредитування відбувалося у галузях, що мали пільгові умови або високу рентабельність, таких як сільське господарство, харчова промисловість і торгівля. У металургії, машинобудуванні та транспорті проникнення банківських кредитів залишалося низьким, що пояснюється концентрацією цих секторів та

їхньою залежністю від зовнішнього фінансування. Останні валютні послаблення створили умови для активізації залучення міжнародних позик.

Загалом, рівень боргового навантаження бізнесу не є надмірним і становить 41% ВВП разом із зовнішніми позиками. Цей показник суттєво знизився порівняно з 2014–2015 роками через списання проблемних кредитів та слабке кредитування в останні роки.

Банківське кредитування підприємств на інвестиційні цілі в умовах війни є високоризиковим для банківських установ. А споживачам банківських кредитних послуг пропонують малопривабливі умови їх отримання: середньозважена процентна ставка депозитних корпорацій за кредитами у переробній промисловості в лютому 2023 р. становила 18,5 % (у середньому по економіці – 17,1 %). Важливим механізмом стимулювання інвестиційної діяльності у промисловості є державна підтримка у вигляді компенсації частини відсоткової ставки, надання державних гарантій за кредитами тощо. Так, реалізується програма в рамках проєкту «Доступні кредити 5–7–9 %». За цією програмою держава компенсує суб'єктам підприємництва частину кредитного навантаження; кредити можуть видаватися на інвестиційні цілі або на поповнення оборотного капіталу підприємств [36].

Вплив війни на банківське інвестиційне кредитування є багатограним, і одним із ключових факторів цього впливу виступає релокація бізнесу. Через активні бойові дії на певних територіях підприємства зіштовхуються з численними викликами, які значно ускладнюють їх діяльність. Географічна близькість до зони бойових дій і частота обстрілів безпосередньо підвищують ймовірність настання ризикових ситуацій. Це створює додатковий тиск на бізнес і стимулює його до переміщення у більш безпечні регіони.

Основними проблемами для підприємств у таких умовах стають:

- нестача кваліфікованих кадрів, оскільки значна частина працівників мігрує або вступає до лав ЗСУ;
- ризик скорочення обсягів виробництва, викликаний перебоями в електропостачанні, руйнуванням виробничих ланцюгів чи логістичних шляхів;

- руйнування або пошкодження інфраструктури та обладнання, що унеможлиблює нормальне функціонування підприємства;
- зменшення локального попиту на продукцію, оскільки відтік населення з небезпечних регіонів скорочує клієнтську базу.

У відповідь на ці виклики багато підприємств приймають рішення про релокацію в безпечніші регіони країни, що є як адаптаційним заходом, так і новим викликом для банківського сектору.

Для банків ця ситуація має подвійний характер:

- з одного боку, релокація бізнесу та необхідність адаптації до нових умов вимагають значних фінансових ресурсів. Підприємства можуть звертатися за інвестиційними кредитами для покриття витрат на транспортування, налаштування нового виробничого процесу чи відновлення обладнання. Це створює додатковий попит на кредитні ресурси та може сприяти збільшенню обсягів банківського інвестиційного кредитування;
- з іншого боку, ризики для банків зростають. Стресові умови функціонування бізнесу, економічна нестабільність та підвищена ймовірність банкрутства підприємств збільшують ризик неповернення кредитів. Війна створює надзвичайно нестабільне середовище, де банківські установи повинні ретельно оцінювати кредитоспроможність клієнтів і вживати додаткових заходів для управління ризиками.

Таким чином, релокація бізнесу, викликана війною, є як потенційним джерелом нових можливостей для банківського інвестування, так і вагомим фактором ризику, що вимагає більш ретельного управління кредитними портфелями.

На ресурсі «Опендатабот», було зібрано актуальну статистику, для аналізу ситуації з релокацією бізнесу, яку зображено на рис. 3.1

Рисунок 3.1 — Сфери діяльності релокованих підприємств, станом на 18.03.2024

Джерело: розроблено автором, на основі [37]

Найчастіше релокація стосується компаній у сфері оптової торгівлі — 39,4% від загальної кількості. Це пояснюється тим, що така діяльність потребує налагоджених логістичних зв'язків, доступу до транспортної інфраструктури та безпечного середовища для зберігання й перевезення товарів. Військові дії значно ускладнюють ці процеси, що змушує підприємства шукати нові, стабільніші регіони для функціонування. Також до лідерів за кількістю переїздів увійшли компанії у сфері будівництва (6%) та нерухомості (4,4%). Для будівельних компаній релокація є засобом адаптації до скорочення попиту в небезпечних зонах і намаганням залучити нових клієнтів у безпечніших регіонах. У сфері нерухомості переїзд пов'язаний зі зменшенням попиту на житло чи офісні приміщення у зонах бойових дій, що змушує бізнес пристосовуватися до умов у регіонах із вищою діловою активністю.

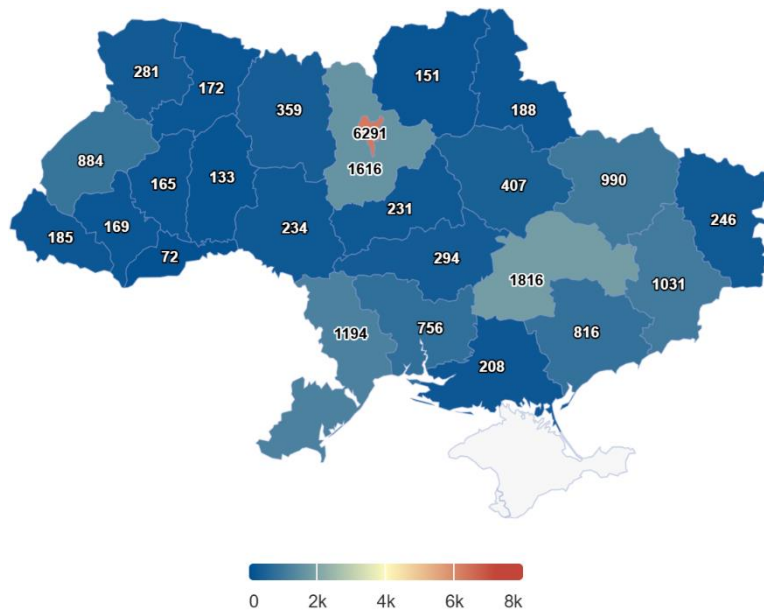

Рисунок 3.2 — Звідки переїжджає бізнес в Україні, станом на 18.03.2024

Джерело: розроблено автором, на основі [37]

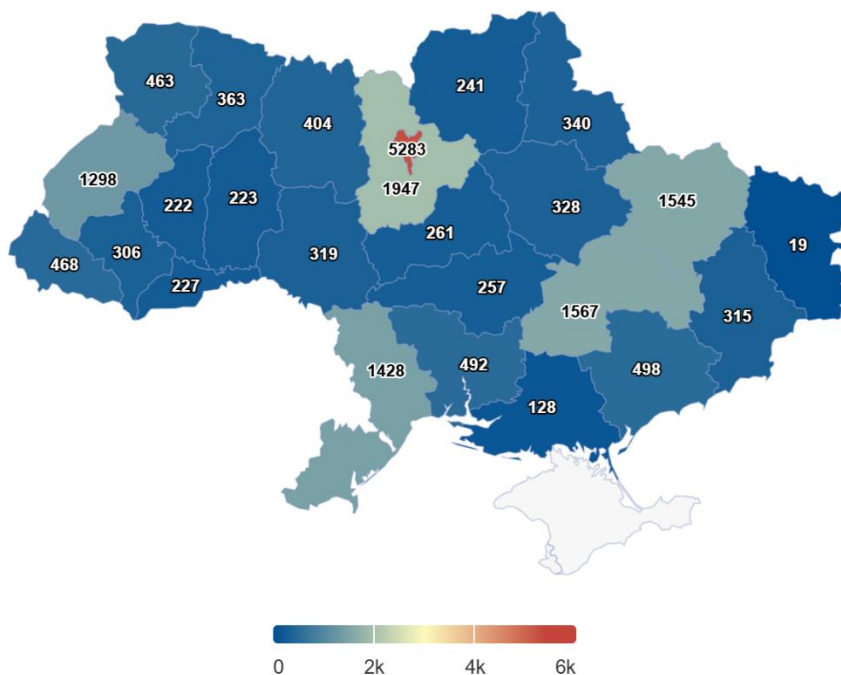

Рисунок 3.3 — Куди переїжджає бізнес в Україні, станом на 18.03.2024

Джерело: розроблено автором, на основі [37]

Проаналізувавши рисунок 3.2, можна помітити цікаву тенденцію: безперечним лідером відтоку бізнесу є Київ, навіть попри те, що він знаходиться далеко від зони бойових дій. Це може бути зумовлено низкою факторів, зокрема високою конкуренцією бізнесів у столиці, значною вартістю оренди та витратами на ведення бізнесу в умовах економічної нестабільності. Однак важливо врахувати й те, скільки підприємств вирішило переміститися до Києва.

З початку повномасштабної війни в Україні було зафіксовано 18 944 випадки релокації бізнесу з одного регіону до іншого. Цей процес став важливою складовою адаптації підприємств до нових умов, викликаних військовими діями. Вибір напрямку для релокації багато в чому залежить від потреб бізнесу у збереженні доступу до клієнтів, постачальників, логістичних маршрутів, а також забезпечення відносної безпеки.

Найпопулярнішим маршрутом для переміщення бізнесу виявився напрямок з Києва до Київської області, що обрали 981 компанія. Це може свідчити про намагання підприємств зберегти свою економічну активність поблизу столиці, але при цьому уникнути ризиків, пов'язаних із перебуванням у великому місті, яке залишається цілком для атак. Другим за популярністю став зворотний напрямок — із Київської області до Києва, який обрали 780 бізнесів. Це свідчить про взаємозв'язок цих двох регіонів і можливість для підприємств легко адаптуватися до нових умов в межах близького географічного розташування. Третє місце у рейтингу маршрутів зайняв переїзд з Києва до Дніпропетровської області, який здійснили 779 компаній. Такий вибір свідчить про важливість Дніпропетровщини як значущого економічного центру з розвинутою інфраструктурою, яка дозволяє бізнесу продовжувати свою діяльність навіть в умовах війни.

Цікаво, що 173 компанії після переміщення згодом повернулися до свого першого регіону. Найчастіше це стосувалося Києва, куди повернулися 59 підприємств. Це може бути пов'язано з покращенням безпекової ситуації в регіоні, збереженням важливих контактів і ділових зв'язків, а також економічною вигодою, яку надає столиця.

Однак, окремої уваги заслуговує той факт, що 626 підприємств здійснили кілька переміщень, але так і не повернулися до місця своєї початкової реєстрації. Цей показник демонструє нестабільність умов, у яких змушені працювати українські бізнеси, а також їхнє прагнення знайти регіони з найбільш сприятливими умовами для ведення діяльності.

Для повнішого аналізу необхідно розглядати обидва рисунки (3.2 і 3.3) в комплексі, оскільки тільки поєднання статистики дозволяє оцінити загальну

картину. З цією метою було створено рисунок 3.4, який ілюструє відсотковий різницю переміщених підприємств.

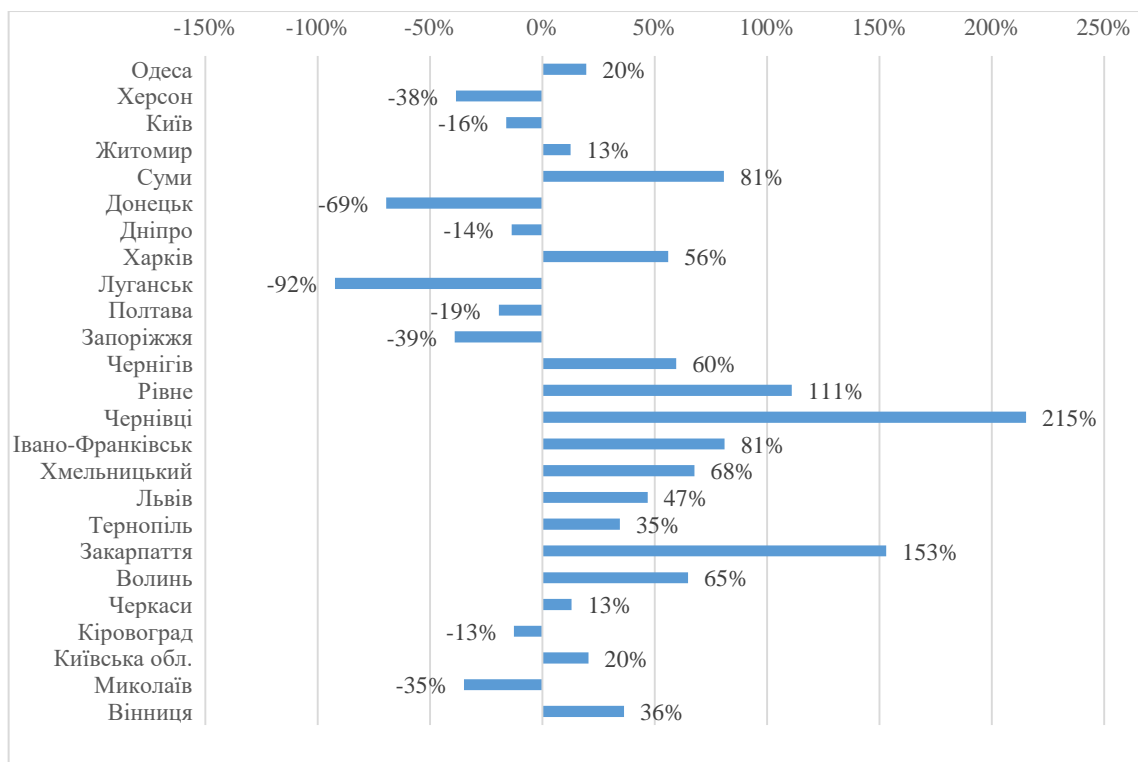

Рисунок 3.4 — різниця між підприємствами, що виїхали і прибули в регіон, станом на 18.03.2024

Джерело: розроблено автором, на основі [37]

Таким чином ми зможемо побачити реальну динаміку релокації підприємств, яка показує нам, що існує певна тенденція: області, які знаходяться ближче до зони бойових дій, або частіше стають цілями атак ворога – відчують відтік бізнесу. Відповідно, області, які знаходяться далі від зони бойового зіткнення, і менше відчують на собі агресію росії – отримують збільшення кількості підприємств на своїй території.

Також варто зауважити, що на початку повномасштабного вторгнення, Міністерство економіки України впровадило нову програму з релокації українських підприємств, що знаходяться на території бойових дій. Більш детальну інформацію було згруповано в таблиці 3.1

Таблиця 3.1 – Деталі програми релокації українських підприємств.

Хто може стати учасником програми	До програми може долучитися будь-яке підприємство, здійснивши повну або часткову релокацію своїх потужностей. Програма поширюється на регіони, що постраждали від бойових дій.
Як стати учасником програми	Для цього потрібно подати заявку на переміщення, вказавши спеціалізацію підприємства, кількість працівників, можливості виробництва, потреби у виробничому приміщенні, сировині, розміщенні співробітників, а також спосіб транспортування.
Яка тривалість розгляду заявки на переміщення	Усі заявки розглядаються оперативно. Тривалість розгляду від 1 до 3 днів для підприємств, що мають першочергове значення для оборонного комплексу, життєдіяльності населення та підтримки економіки у воєнний час. Щодо інших підприємств (не пріоритетних) – заявки можуть розглядатися до 5 днів.
Якими є підстави відмови у переміщенні	Жодних підстав у відмові щодо переміщення немає. Є першочерговість розгляду заявки, можливість демонтажу, наявність локації з необхідними умовами для роботи в регіонах, що приймають та черговість перевезення.
Яку державну підтримку отримає підприємство, що підлягає переміщенню	Після ухвалення позитивного рішення про переміщення, підприємство отримає пакет державної підтримки, що включає в себе наступні опції: - підбір місця розташування для потужностей підприємства; - допомога з перевезенням на нову локацію; - сприяння в розселенні працівників та пошуку нових співробітників; - підтримка у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту.
Які регіони є приймаючими в рамках програми релокації	Наразі здійснюється переміщення підприємств в один з дев'яти регіонів (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, Волинська та Рівненська області).
Яким чином буде здійснюватися переміщення підприємства	Переміщення підприємств здійснюється трьома способами: <ul style="list-style-type: none"> • самостійно; • силами АТ «Укрзалізниця»; • силами АТ «Укрпошта». Також залучаються в якості субпідрядників інші перевізники в залежності від потреб підприємства.
Що буде з переміщеними підприємствами після завершення війни	Після завершення бойових дій підприємства повернуться на первинні локації та стануть драйверами відбудови економіки в громадах.

Джерело: розроблено автором, на основі [38]

На момент написання роботи, не існує актуальної статистики з приводу кількості релокованих підприємств за цією програмою, але ми маємо цитату заступниці міністра економіки Тетяни Бережної за 3 березня 2023 року “Від початку війни 800 підприємств було релоковано з небезпечних регіонів за

підтримки держави. На сьогодні 623 підприємства вже працюють на новому місці. Для ще 239 здійснюється пошук підходящої локації або способу транспортування. Понад 650 підприємств, які планували релокувати свої виробничі потужності, відмовились від переміщення у зв'язку з деокупацією територій, на яких вони розташовані. Окрім того, нині деякі підприємства повертаються на попередні місця роботи у зв'язку з покращенням там безпекової ситуації, зокрема, в Харківську, Чернігівську та Сумську область. 44 підприємства вже повернулись»[39].

Щодо інших аспектів, які змінилися в системі банківського інвестиційного кредитування в Україні, можна зазначити появу нових кредитних програм:

- кредити на відновлення виробництва. Програми, що надають кредити на відновлення виробничих потужностей, придбання нового обладнання та сировини;
- кредити на розвиток нових видів діяльності. Програми, що стимулюють розвиток нових видів бізнесу та інновацій;
- гарантії під кредити. Державні програми, що надають гарантії під кредити для малого та середнього бізнесу, знижуючи ризики для банків;
- енергоефективність. Програми, що фінансують проекти з енергоефективності підприємств та домогосподарств;
- відновлювана енергетика. Програми, що підтримують розвиток сонячної, вітрової та інших видів відновлюваної енергетики.

Також про особливості роботи банківської системи під час війни в Україні висловився голова правління Ощадбанку Сергій Наумов: «Зниження облікової ставки Національним банком з 25% до 13% є одним із ключових моментів, що вплинули на стабільність банківської системи протягом минулого року.

Позитивні наслідки такого кроку – стимулювання економічного зростання через підвищення доступності кредитів для підприємств і громадян, сповільнення інфляції та поліпшення інфляційних очікувань, що сприяє збереженню привабливості гривневих інструментів для заощаджень.

Ще один важливий фактор – постійна валютна лібералізація, а саме пом'якшення валютних обмежень та повернення до гнучкого курсоутворення.

Це посилює здатність Нацбанку забезпечувати цінову й фінансову стабільність, а також економічне зростання у тривалій перспективі. Успіх цієї політики сприяє зниженню тиску на курс, а також уникненню нової емісії.

Зважена і професійна політики регулятора була важливим чинником, яка дозволила зберегти фінансову стабільність у 2023 році. Національний банк був зрозумілий та передбачуваний, що дозволило уникнути панічних настроїв, які могли виникнути на тлі ментальних "гойдалок", що часто виникають під час війни.

Регулятор вів постійний діалог: з банківським сектором, бізнесом і громадянами – і це дозволило обійти усі перешкоди, які могли похитнути стабільність фінансової ситуації в державі.

Свій позитивний внесок зробив і уряд. Великим плюсом у минулому році я вважаю реалізацію державної програми "Доступні кредити 5-7-9%", яка залишається основним рушієм бізнес-кредитування, грантової програми "єРобота" та кредитування під державні портфельні гарантії.» [39].

3.2 Шляхи покращення процесу організації процесу банківського інвестиційного кредитування

У сучасних умовах, коли Україна стикається з викликами, спричиненими війною, забезпечення ефективного функціонування банківського сектору стає надзвичайно важливим для підтримки економічної стабільності. Військові дії спричиняють значні економічні втрати, що ускладнює діяльність бізнесу та знижує його платоспроможність. У таких обставинах одним із найважливіших завдань для банків є вдосконалення процесу організації інвестиційного кредитування, яке виступає вагомим інструментом відновлення та розвитку економіки.

Значний вплив на якість кредитного портфеля банків мають непрацюючі кредити, рівень яких залишається критичним показником стійкості банківської системи. Оцінка цих ризиків є важливою для виявлення проблемних зон і

формування відповідних стратегій, що дозволить мінімізувати кредитні втрати та покращити доступність фінансування для бізнесу. Особливої уваги потребує розвиток механізмів зниження кредитних ризиків, таких як розширення державних програм підтримки, оптимізація процедур оцінки кредитоспроможності позичальників, а також створення умов для залучення інвестицій у перспективні галузі економіки.

Розробка шляхів покращення процесу організації банківського інвестиційного кредитування є не лише нагальною потребою, але й стратегічним завданням для забезпечення економічного зростання. Ефективні кроки в цьому напрямі дозволять не лише знизити ризики для банків, але й сприятимуть відновленню економіки країни, створенню нових робочих місць та активізації бізнес-активності на всій території України.

Для оцінки рівня непрацюючих кредитів, було проведено дослідження, серед системно важливих банків, що зображено на рис. 3.5

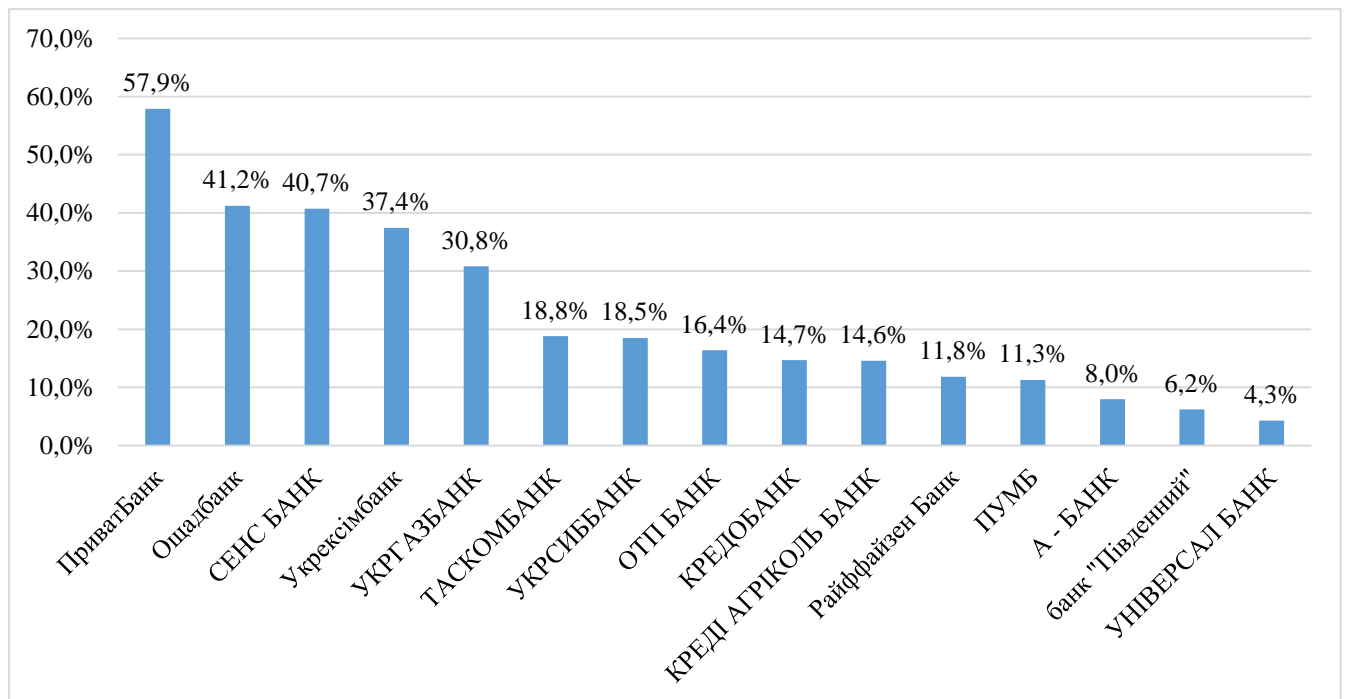

Рисунок 3.5 — Частка залишку коштів за непрацюючими кредитами, наданими суб'єктам господарювання, станом на 1 жовтня 2024 року

Джерело: розроблено автором, на основі [40]

Станом на 1 жовтня 2024 року частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі зменшилася до 32,3%, що на 5 відсоткових пунктів менше,

ніж на початку року. Обсяг NPL скоротився на 6,9 млрд грн, досягнувши 415,5 млрд грн. Основними причинами цього стали:

1. Зростання обсягів якісних гривневих кредитів завдяки відновленню попиту на кредитування та покращенню умов, включаючи зниження ставок до рівня 2019 року. За дев'ять місяців 2024 року загальний обсяг кредитів у банківській системі збільшився на 154 млрд грн (+13,6%).

2. Списання непрацюючих кредитів, переважно роздрібних, що сприяло зниженню частки NPL у цьому сегменті на 5,9 в.п., до 17,6%. Також покращилася якість корпоративного кредитування, де частка NPL зменшилася на 3,4 в.п., до 40,7%.

Усі групи банків продемонстрували зниження частки NPL: у приватних українських банках вона зменшилася до 12,8%, у банках з іноземним капіталом – до 12,7%, у державних – до 45,0%. Якщо не враховувати заборгованість колишніх власників ПриватБанку та борги часів кризи 2015–2017 років, у державних банках частка NPL становила 27,8%, а в цілому по системі – 20,9%.

Згідно з результатами щоквартального опитування щодо умов кредитування, банки прогнозують подальше зростання обсягів кредитів для бізнесу та населення протягом наступного року. Водночас вони очікують деяке погіршення якості кредитного портфеля, особливо в сегменті домогосподарств, тоді як портфель бізнесу оцінюється оптимістичніше.

Для забезпечення ефективного кредитування бізнесу Національний банк України реалізував низку заходів. Зокрема, банкам дозволено уникати оголошення дефолту за кредитами, реструктуризація яких на тривалий період призводить до зниження теперішньої вартості майбутніх грошових потоків (NPV) на понад 10%. Також тимчасово скасовано ознаки високого кредитного ризику, що базуються на фінансових показниках та рівні боргового навантаження позичальників. Крім того, граничний розмір кредитів корпоративного сектору, які можуть оцінюватися на груповій основі, збільшено з 5 млн до 20 млн грн. Окремо підвищено ліміт оцінки боргу за спрощеними методами з 0,1% до 0,2% основного капіталу банку.

Проте, фінансове середовище в Україні залишається під значним впливом контролюючих органів, а механізми банківського кредитування корпоративного сектору не відповідають рівню, який спостерігається у розвинених країнах. Тому розвиток ефективних напрямків кредитної підтримки малого та середнього бізнесу стає пріоритетним завданням, зокрема для перетворення банківських позик на рушій економічного зростання.

Необхідними умовами для покращення кредитування підприємств є впровадження та вдосконалення державних програм, спрямованих на покращення бізнес-середовища, розвиток інформаційної підтримки, вдосконалення інфраструктури та формування дієвої системи гарантій і кредитних кооперацій. Ефективна реалізація державної політики у цьому напрямку потребує творчого підходу і адаптації найкращих практик, запозичених із досвіду розвинених економік, які пройшли складний шлях до побудови стабільних ринкових відносин.

Серед перспективних рішень для вдосконалення банківського кредитування малого та середнього бізнесу можна виділити активний розвиток ринків факторингових, лізингових та форфейтингових послуг. Факторинг є доцільним для бізнесу, оскільки зменшує ризик ліквідності застави, притаманний малим і середнім підприємствам. Форфейтинг, у свою чергу, забезпечує фіксовану відсоткову ставку на весь період фінансування, що мінімізує ризики, пов'язані зі зміною ринкових умов.

Окрім цього, доцільно розширювати співпрацю з міжнародними кредитними організаціями, які пропонують підтримку через краудфандингові та краудлендингові платформи. Такий підхід сприятиме залученню додаткових ресурсів і стимулюватиме розвиток підприємництва навіть у складних економічних умовах.

Висновки до розділу 3

Отже, дослідження показало, що війна значно вплинула на організацію банківської діяльності, зокрема через перебудову пріоритетів фінансування, зміну умов кредитування та зростання кредитних ризиків.

Серед ключових проблем виділено:

- зниження попиту на інвестиційні кредити через загальну економічну нестабільність;
- високі процентні ставки за кредитами, що обмежують доступ підприємств до фінансування;
- нерівномірність розвитку окремих галузей економіки, що впливає на потребу у кредитуванні;
- значні ризики для банків у регіонах, близьких до зон бойових дій, та необхідність адаптації бізнесу через релокацію.

Водночас дослідження виявило, що банки поступово адаптуються до нових умов. Особливий акцент зроблено на розвитку державних програм, таких як "Доступні кредити 5-7-9%", які сприяють підтримці підприємств у складних економічних умовах. Позитивну роль також відіграють програми надання гарантій під кредити та підтримка підприємств, які займаються відновленням інфраструктури.

Релокація бізнесу через війну стала значним викликом для підприємств, банківського інвестиційного кредитування та економіки загалом. Підприємства стикаються з браком кадрів, руйнуванням інфраструктури, перебоями в логістиці та зменшенням локального попиту. Для банків це одночасно можливість розширення кредитування через зростання попиту на інвестиційні кредити для відновлення бізнесу та підвищений ризик неповернення через нестабільні умови. Війна створює нестабільне середовище, що потребує від банків посиленої оцінки кредитоспроможності клієнтів і ефективного управління ризиками.

На 1 жовтня 2024 року частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі знизилася до 32,3%, завдяки зростанню обсягів якісних гривневих кредитів та списанню проблемних позик. Найбільше скорочення NPL зафіксовано в роздрібному сегменті та корпоративному кредитуванні. Попри позитивну

динаміку, механізми банківського кредитування корпоративного сектору все ще відстають від рівня розвинених країн.

Ефективність кредитування бізнесу потребує державної підтримки, включаючи розвиток програм покращення бізнес-середовища, інфраструктури, гарантій та кредитних кооперацій. Для вдосконалення банківських послуг перспективним є розвиток факторингу, лізингу та форфейтингу, а також співпраця з міжнародними організаціями через краудлендингові платформи, що сприятиме залученню ресурсів і підтримці малого та середнього бізнесу в умовах економічної нестабільності.

Таким чином, третій розділ роботи підтвердив важливість ефективного управління кредитними ресурсами в умовах воєнного стану. Запропоновані заходи спрямовані на підтримку економіки України та забезпечення сталого розвитку банківського сектору.

ВИСНОВКИ

1. Інвестиційне кредитування є ключовим елементом фінансової системи, що забезпечує довгострокове фінансування інвестиційних проектів. У межах дослідження було розглянуто поняття інвестиційного кредитування та його основні принципи, серед яких цільове використання коштів, строковість, поворотність і платність. Встановлено, що інвестиційне кредитування відіграє важливу роль у стимулюванні економічного зростання, сприяючи розвитку промисловості, інфраструктури та соціальних програм. Дослідження підкреслило необхідність забезпечення прозорих умов надання кредитів, що сприятиме довірі з боку бізнесу та інвесторів. Такий підхід дозволяє банкам збалансувати ризики та прибутковість, забезпечуючи стабільність фінансової системи загалом.

2. Форми та види банківського інвестиційного кредитування охоплюють різноманітні механізми надання фінансування, що дозволяє адаптувати кредитні програми до специфіки проектів і потреб позичальників. У пункті 1.2 було проаналізовано основні форми, такі як проектне фінансування, кредити під заставу нерухомості, фінансування через лізинг, а також альтернативні методи, включаючи участь у капіталі. З'ясовано, що кожна форма має свої переваги: наприклад, проектне фінансування мінімізує ризики для банку, забезпечуючи цільове використання коштів, тоді як лізинг сприяє доступу до сучасного обладнання без значного стартового капіталу. Вибір форми кредитування залежить від цілей проекту, фінансового стану позичальника та специфіки галузі. У контексті сучасних викликів, особливо в Україні, банки повинні активно розширювати спектр фінансових продуктів, забезпечуючи їх гнучкість і доступність.

3. Організаційно-правові аспекти банківського інвестиційного кредитування в Україні визначаються як національним законодавством, так і внутрішніми політиками банків. Було досліджено ключові нормативно-правові акти, які регулюють процеси кредитування, включаючи закони України «Про банки і банківську діяльність», «Про фінансові послуги та державне регулювання

ринків фінансових послуг» та інші нормативні документи. Було визначено, що існує низка правових прогалин, зокрема щодо захисту прав кредиторів і стимулювання інвестиційної активності. Аналіз практики банків показав важливість чіткого дотримання юридичних процедур, таких як оформлення кредитних договорів, оцінка заставного майна, управління ризиками та врегулювання заборгованості. Для підвищення ефективності кредитування пропонується вдосконалити законодавство шляхом спрощення процедур стягнення заборгованості, покращення захисту прав інвесторів та гармонізації з міжнародними стандартами.

4. Аналітичний огляд ринку банківського інвестиційного кредитування в Україні показав зростання його значення для економіки країни. У ході дослідження, було висвітлено динаміку обсягів кредитування, основні тенденції та виклики, з якими стикаються банки. Було встановлено, що попит на інвестиційні кредити зростає, особливо в сегментах малого та середнього бізнесу, які потребують фінансування для розширення виробництва та впровадження інновацій. Водночас, ринок стикається зі значними бар'єрами, такими як високі кредитні ставки, економічна нестабільність, обмежений доступ до довгострокових ресурсів та слабка інвестиційна культура серед підприємств. Аналіз конкурентного середовища вказав на зростання ролі державних програм підтримки інвестиційного кредитування, які забезпечують часткове субсидування процентних ставок. Для покращення ситуації необхідно стимулювати розвиток інфраструктури ринку, забезпечувати стабільність фінансового середовища та підвищувати доступність кредитних ресурсів через державні та міжнародні ініціативи.

5. Організація процесу банківського інвестиційного кредитування в АТ «А-Банк» демонструє поєднання традиційних підходів та інноваційних рішень, спрямованих на задоволення потреб клієнтів і зменшення ризиків. У пункті 2.2 було детально розглянуто ключові етапи цього процесу, включаючи підготовчий аналіз кредитоспроможності, оцінку інвестиційних проектів, затвердження умов кредитування та моніторинг виконання зобов'язань клієнтами. Виявлено сильні сторони банку, такі як гнучкість у налаштуванні умов кредитування, використання

цифрових платформ для подання заявок та автоматизований процес прийняття рішень. Однак аналіз також вказав на необхідність удосконалення системи управління ризиками, зокрема щодо роботи з проблемними кредитами, та посилення підтримки малих і середніх підприємств. Успіх реалізації інвестиційного кредитування в АТ «А-Банк» значною мірою залежить від адаптації до змін ринкових умов і активного впровадження сучасних технологій.

6. Зміни в організації процесу банківського інвестиційного кредитування, спричинені війною в Україні, мають значний вплив на діяльність банківських установ, зокрема АТ «А-Банк». Проаналізовано, як військові дії та економічна нестабільність призвели до суттєвого зростання ризиків, у тому числі кредитних, ринкових і операційних. Банки змушені переглядати свої підходи до оцінки кредитоспроможності, підвищувати вимоги до забезпечення кредитів і впроваджувати механізми додаткового моніторингу позичальників. Особливу увагу приділено релокації бізнесу, що створює нові виклики для кредитних установ, але водночас відкриває можливості для розширення клієнтської бази в безпечних регіонах. АТ «А-Банк» адаптує свою кредитну політику до нових умов, впроваджуючи заходи з управління ризиками та підтримки клієнтів, які стикаються з труднощами внаслідок війни. Однак для забезпечення стійкості банківської системи необхідні подальші зміни, спрямовані на стабілізацію економічного середовища та стимулювання інвестиційної активності.

7. Особливу увагу було приділено створенню шляхів покращення організації процесу банківського інвестиційного кредитування. Основний акцент зосереджено впровадженню сучасних технологій автоматизації процесів оцінки кредитоспроможності, управління ризиками та моніторингу кредитних операцій. Запропоновано підвищити ефективність системи управління ризиками через використання аналітичних інструментів та моделювання сценаріїв для зниження невизначеності в умовах економічної нестабільності. Рекомендовано розширити спектр кредитних продуктів, спрямованих на підтримку малого та середнього бізнесу, що є важливим чинником економічного відновлення. Також зазначено про необхідність адаптації світового досвіду у сфері банківського інвестування,

зокрема через розробку нових підходів до формування кредитного портфеля та посилення співпраці з міжнародними фінансовими установами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Майорова, Т. В. Довгострокове кредитування інвестиційних проєктів [Текст] / Т. В. Майорова // *Фінанси України*. 1997. № 5. – С. 48–51.
2. Герасименко, А. В. Теоретичні засади механізму банківського інвестиційного кредитування в Україні / А.В. Герасименко // *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2015. № 2 (46). С. 305–309
3. Пшик, Б. І. Актуальні проблеми розвитку банківської інвестиційної діяльності в Україні [Текст] / Б. І. Пшик, О. О. Печенко // *Фінансово–кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2014. Вип. 2. С. 24–32.
4. Вожжов, А. Інвестиційне кредитування комерційних банків: зміст і вимоги доформування ресурсної бази [Текст] / А. Вожжов, Н. Попова // *Банківська справа*. 2003. № 1. С. 73–79.
5. Вовчак, О. Д. Інвестиційний менеджмент [Текст] : навч. посібник / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин. Львів : ЛТЕУ, 2016. 354 с.
6. Пересада А. А., Майорова Т. В. П 27 Інвестиційне кредитування: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2002.
7. Про затвердження Положення про ліцензування банків: Постанова Нац. банку України від 22.12.2018 № 149 : станом на 3 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0149500-18#Text> (дата звернення: 18.11.2024).
8. Про затвердження Положення про ліцензування та реєстрацію надавачів фінансових послуг та умови провадження ними діяльності з надання фінансових послуг : Постанова Нац. банку України від 24.12.2021 № 153 : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153500-21#Text> (дата звернення: 18.11.2024).
9. Про затвердження Положення про залучення комерційних агентів для надання фінансових платіжних послуг : Постанова Нац. банку України від 02.08.2022 № 168 : станом на 25 черв. 2024 р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0168500-22#Text> (дата звернення: 18.11.2024).

10. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III : станом на 8 листоп. 2024 р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 18.11.2024).

11. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень : Закон України від 18.11.2003 № 1255-IV : станом на 27 квіт. 2024 р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15#Text> (дата звернення: 18.11.2024).

12. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII : станом на 10 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 18.11.2024).

13. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 18.11.2024).

14. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 18.11.2024).

15. НБУ // Статистика фінансового сектору // Кредити, надані депозитними корпораціями (крім НБУ) суб'єктам малого та середнього підприємництва. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/files/Loans_MSE.xlsx (дата звернення: 08.11.2024).

16. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності. *Державна служба статистики.* URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/ksg/ksg_u/arch_ksg_u.htm (дата звернення: 08.11.2024).

17. Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності. *Державна служба статистики.*

URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/orps/orps_u/arch_orps_u.htm (дата звернення: 08.11.2024).

18. Офіційний сайт АТ "А - Банк"//Інформація про банк. *a-bank.com.ua*. URL: <https://a-bank.com.ua/about/general> (дата звернення: 04.11.2024).

19. 14360080 - АТ "А-БАНК" - Основна інформація - Clarity Project. *Clarity Project*. URL: <https://clarity-project.info/edr/14360080> (дата звернення: 04.11.2024).

20. Народний рейтинг банків України 2024 - Відгуки про банки *Мінфін*. URL: <https://minfin.com.ua/banks/top/> (дата звернення: 08.11.2024).

21. Рейтинг банків України – Мінфін. *Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки*. URL: <https://minfin.com.ua/banks/rating/> (дата звернення: 08.11.2024).

22. Наглядова статистика. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 08.11.2024).

23. Депозити фізичних осіб банків станом на 1 вересня 2024 р. *Мінфін*. URL: <https://minfin.com.ua/banks/ranking/deposits-individual/2022/9/> (дата звернення: 08.11.2024).

24. Оверсайт інфраструктур фінансового ринку. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/oversite#169-statystyka-po-kartkah> (дата звернення: 08.11.2024).

25. Розподіл кредитів, наданих фізичним та юридичним особам у національній та іноземній валютах, та розміру кредитного ризику за класами боржника відповідно до Положення № 351. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 08.12.2024).

26. АBank24. *àbank24 – Банк з акцентом - Apps on Google Play. Android Apps on Google Play*. URL: <https://play.google.com/store/apps/details?id=ua.com.abank> (дата звернення: 08.11.2024).

27. Фінансові результати абанку. *Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки.* URL: <https://minfin.com.ua/ua/company/a-bank/rating/> (дата звернення: 04.11.2024).

28. Кредитні продукти АБанку для бізнесу. *a-bank.com.ua.* URL: <https://a-bank.com.ua/business> (дата звернення: 08.11.2024).

29. Розподіл кредитів, наданих фізичним та юридичним особам у національній та іноземній валютах, та розміру кредитного ризику за класами боржника відповідно до Положення № 351, станом на 01.10.2024 [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Kred_class_2024-10-01.xlsx. (дата звернення: 08.11.2024).

30. Організаційна структура \"А - Банк\" [Електронний ресурс]. 2011. Режим доступу до ресурсу: https://a-bank.com.ua/e107_files/osu_2011.doc. (дата звернення: 08.11.2024).

31. Файли для завантаження//Перелік документів для оформлення кредиту фізичною особою-підприємцем. *Офіційний сайт \"А - Банк\".* URL: https://a-bank.com.ua/backend/api/v1/pages/media/file?path=business/a-express/a_express_legal_entity_documents.pdf (дата звернення: 08.11.2024).

32. Файли для завантаження//Перелік документів для оформлення кредиту фізичною особою-підприємцем. *Офіційний сайт \"А - Банк\".* URL: https://a-bank.com.ua/backend/api/v1/pages/media/file?path=business/a-express/a_express_legal_entity_documents.pdf (дата звернення: 08.11.2024).

33. Файли для завантаження//Перелік документів для оформлення кредиту фізичною особою-підприємцем. *Офіційний сайт \"А - Банк\".* URL: https://a-bank.com.ua/backend/api/v1/pages/media/file?path=business/a-express/a_express_client_agribusiness.pdf (дата звернення: 08.11.2024).

34. Порядок роботи з простроченою заборгованістю. *Офіційний сайт \"А - Банк\".* URL: https://conditions-and-rules.a-bank.com.ua/media/uploads/prosroch_borg.pdf.

35. Звіт про фінансову стабільність. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H1.pdf (дата звернення: 08.11.2024).

36. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovisht-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta>.

37. Opendatabot. Релокація бізнесу в Україні. *Опендатабот*. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/business-relocation-2023> (дата звернення: 08.11.2024).

38. Програма релокації підприємств | Міністерство економіки України. *Міністерство економіки України*. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv> (дата звернення: 08.11.2024).

39. Економічна правда. Як банки переживають другий рік великої війни. *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/01/22/708991/> (дата звернення: 08.11.2024).

40. Рівень непрацюючих кредитів (NPL). *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl> (дата звернення: 08.11.2024).

41. Чуй, І. Р., Мицак, О. В., & Пштир, Я. О. (2022). ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА. *Підприємництво і торгівля*, (34), 71-77. <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2022-34-10>

42. Герасименко, А. (2022). РОЗВИТОК КЛАСИФІКАЦІЇ РІЗНОВИДІВ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ. *Економіка та суспільство*, (40). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-52>

43. Романовська, Ю., Бабюк, А., & Юренко, А. (2021). СПЕЦИФІКАЦІЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ COVID 19. *Економіка та суспільство*, (26). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-60>

44. Дзюблюк, Олександр. “Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану”. *Вісник Економіки*, no. 3, Nov. 2023, pp. 8-25, <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008>.

45. ФОЛЬТОВИЧ, Д., & БЛАЦУК-ДЕВ'ЯТКІНА, Н. (2024). ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ. *Innovation and Sustainability*, (2), 82–91. <https://doi.org/10.31649/ins.2024.2.82.91>

46. БЛИК, В. (2023). ІНВЕСТИЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ ВІТЧИЗНЯНОГО ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 324(6), 424-429. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-324-6-66>

47. Андрущак, Є., & Герасименко, А. (2024). ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ДЕРЖАВНИМИ БАНКАМИ УКРАЇНИ. *Сталий розвиток економіки*, (1(48)), 56-64. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-48-7>

48. Пась, Я. (2023). ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНО-БАНКІВСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ. *Економіка та суспільство*, (57). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-74>

49. Андрущак, Є., Перепьолкіна, О., & Герасименко, А. (2024). УПРАВЛІННЯ НЕПРАЦЮЮЧИМИ КРЕДИТАМИ БАНКІВ: СВІТОВИЙ ДОСВІД. *Економіка та суспільство*, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-25>

50. Олексюк, О. (2024). РЕЗЕРВУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ КЛІЄНТІВ БАНКУ ЯК МАРКЕР ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В КРАЇНІ ПІД ЧАС КРИЗОВИХ СТАНІВ. *Економіка та суспільство*, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-88>